

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

Landelijke Vereniging van Accountants- en Belastingadviesbureaux „VLB”

Gedetailleerd informatiemodel Boekhouden

Rapport in het kader van het INSP-project

”Takdoorsnijdend model”

Versie 1

September 1988

F- 207732

Landbouw-Economisch Instituut
Landelijke vereniging van accountants- en
belastingadviesbureaux "VLB"

GEDETAILLEERD INFORMATIEMODEL BOEKHOUDEN

SIGN: L20-320(9)
EX. NO: B
MLV:

Versie 1
September 1988

INHOUD

	Blz.
WOORD VOORAF	5
1. INLEIDING	7
1.1 Plaats van dit rapport	7
1.2 Opzet van dit rapport	10
2. PROCESMODEL	12
2.1 Het globale model	12
2.2 Procesdecompositie opzetten administratieve organisatie	12
2.3 Onderhouden waarderingsnormen en stamgegevens	20
2.4 Inboeken in de financiële administratie	23
2.5 Inventariseren en waarderen	30
2.6 Controleren en salderen	30
2.7 Opstellen verslagen	34
3. DATAMODEL	35
3.1 Computerboekhouden	35
3.2 De "events approach"	35
3.3 Databases en dubbelboekhouden	37
3.4 Boeking	38
3.5 Dagboekidentificatie en grootboekrekening-omschrijving	40
3.6 Object en waarderingsnorm	40
3.7 Afschrijving en herwaardering	43
3.8 Afgeleide overzichten	43
LITERATUUR	45
Bijlage I Procesbeschrijvingen	47
Bijlage II Entiteittypebeschrijvingen	79
Bijlage III Attribuutbeschrijvingen	94
Bijlage IV Gemeenschappelijke attribuut- en domeinbeschrijvingen van takinformatiemodellen en TDM	108
Bijlage V Overzicht van alle TDM-processen	112
LIJST VAN CONTRIBUANTEN	114

WOORD VOORAF

Dit rapport beschrijft het gedetailleerd informatiemodel voor het boekhouden op het agrarisch bedrijf. Het rapport is geschreven door een werkgroep van VLB en LEI in het kader van het INSP. Dit rapport is het vierde in de reeks van gedetailleerde informatiemodellen. Daarnaast verschenen rapporten over een ge-uniformeerd rekeningschema en een uniform financieel verslag.

Het voor u liggende rapport kan niet beschouwd worden als definitief. Bij de uitwerking van volgende fasen en bij de afstemming met de takinformatiemodellen zullen aanvullingen op en kleine wijzigingen in dit rapport nodig zijn. U wordt dan ook van harte uitgenodigd uw commentaar aan de opstellers van het rapport door te geven.

De werkgroep die het rapport heeft samengesteld bestaat uit: Mr. drs. P.A.G. van Kester (voorzitter), Drs. K.J. Poppe (secretaris), A.A. Nijenhuis, drs. J.H. Oosterling (methodisch begeleider), ir. G.C. Verhagen en P.W.M. Vijverberg. Bovendien werden bijdragen geleverd door drs. P. van Meel en D. Weelink. Ook zijn in het rapport enkele onderdelen opgenomen die het resultaat zijn van discussies met medewerkers van de takinformatiemodellen.

Achterin dit rapport is een lijst opgenomen van personen die via hun commentaar aan dit rapport hebben bijgedragen. De werkgroep is hen daarvoor dank verschuldigd.

September 1988
Den Haag/Leiden
LEI/VLB

Eerder verschenen bij LEI en VLB de rapporten:

- Naar een takdoorsnijdend systeem (augustus 1985)
- Naar een takdoorsnijdend systeem: datamodel verslaglegging (maart 1986)
- Naar een takdoorsnijdend systeem: procesmodel (september 1986)

Alle drie rapporten zijn resultaten van de werkzaamheden in de globale fase van het TDM-project. Er zijn ook verkorte versies van de rapporten verschenen.

In de gedetailleerde fase van het project zullen een groot aantal rapporten verschijnen, die onderhouden zullen worden door commentaar te verwerken in wijzigingen, aan te brengen in nieuwe versies. Opmerking kunnen (bij voorkeur schriftelijk) ter kennis worden gebracht aan:

Mr. drs. P.A.G. van Kester, of
Velabo b.v.,
Postbus 9324,
2300 PH Leiden,

Drs. K.J. Poppe,
LEI
Postbus 29703,
2505 LS Den Haag

met betrekking tot de rapporten:

- Geüniformeerd Rekeningsschema Agrarische Sector (GRAS), (juli 1987, versie 1);
- Uniforme Modellen voor Publikatie van Informatie uit het Rekeningsschema (UMPIRE): het financiële verslag voor het agrarisch bedrijf (oktober 1987, versie 1);
- gedetailleerd informatiemodel betalen/innen (november 1987, versie 1);
- gedetailleerd informatiemodel inventariseren (december 1987, versie 1);
- gedetailleerd informatiemodel facturen, debiteuren en crediteuren (februari 1988, versie 1);
- gedetailleerd informatiemodel boekhouden (september 1988, versie 1).

1. INLEIDING

1.1 Plaats van dit rapport

- TDM en INSP

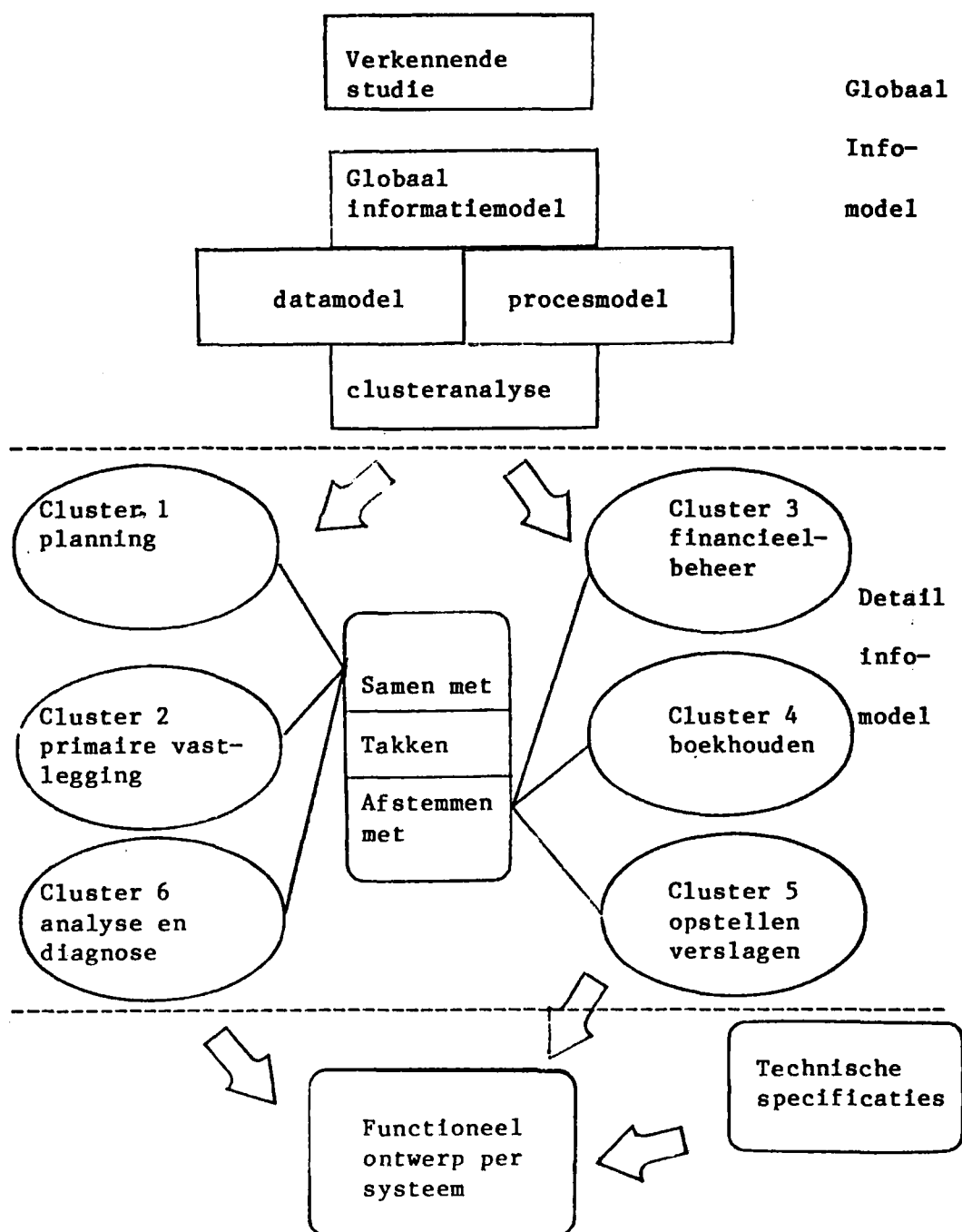
In het kader van het informaticastimuleringsplan (INSP) van het Ministerie van Landbouw en Visserij wordt er gewerkt aan het opstellen van informatiemodellen. Deze modellen geven een beeld van de activiteiten (in het zogenaamde procesmodel) en de gegevens (in het zogenaamde datamodel) die op het primaire agrarische bedrijf een rol spelen. Dergelijke modellen kunnen gebruikt worden om geautomatiseerde systemen ter ondersteuning van de bedrijfsactiviteiten te ontwerpen.

De informatiemodellen worden gemaakt per tak van land- en tuinbouw. Activiteiten en gegevens die te maken hebben met financieel beheer, boekhouden en verslaggeving vertonen echter voor alle takken zeer sterke gelijkenis. Er zijn daarmee redenen om die delen van informatiemodellen uniform voor alle takken uit te werken. Dat is niet alleen efficiënter, het leidt ook tot uniformering van bepaalde gegevens tussen de takken, hetgeen met name voor de dienstverleners (banken, accountants, voorlichters) en voor de gemengde bedrijven van groot belang is.

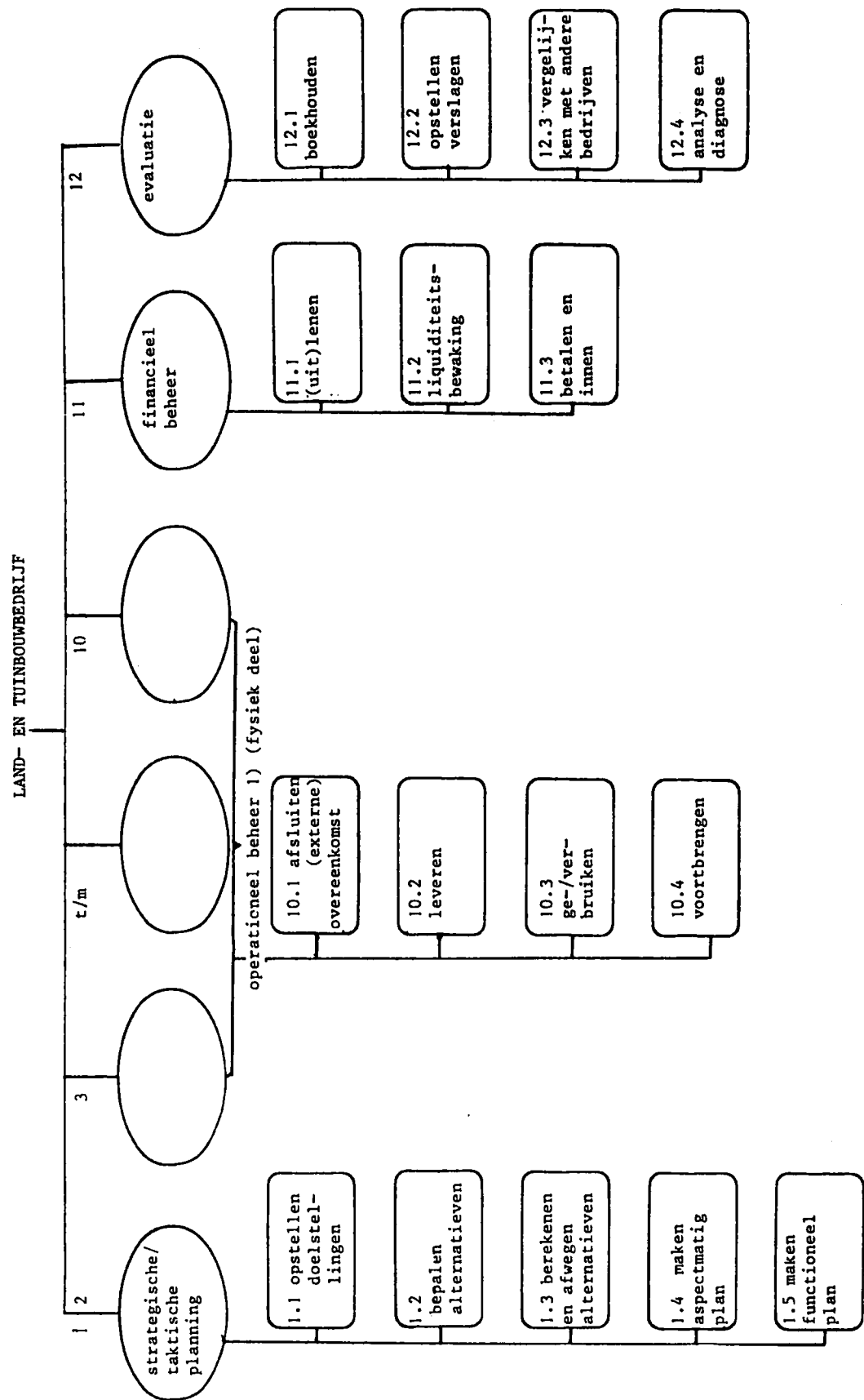
Het uitwerken van het gemeenschappelijk financieel-administratief deel van de informatiemodellen gebeurt door VLB en LEI. Het uiteindelijke doel is de realisatie van takdoorsnijdende systemen (in de wandelgangen aangeduid als TDS). Voor het informatiemodel dat daar aan ten grondslag ligt, wordt de term "takdoorsnijdend model - tdm" gehanteerd. Om van het model tot systemen te komen, zal de modelfase gevolgd moeten worden door fases voor het (de) systeemontwerp(en) en voor het technisch ontwerp en constructie. Bij het systeemontwerp dient onder andere nagegaan te worden welke processen met automatiseringshulpmiddelen kunnen worden ondersteund en welke procedures daarvoor ontworpen kunnen worden. Deze activiteiten worden beïnvloed door de technische omgeving en het marktpotentieel van het te ontwerpen systeem. Van daar dat van software-ontwikkelaars en dienstverleners wordt verwacht dat ze op dit gebied het voortouw nemen.

VLB en LEI hebben drie rapporten uitgebracht, die bouwstenen zijn voor het model. Na een verkennende studie ("naar een takdoorsnijdend systeem", 1985) werd een datamodel ("datamodel verslaggeving", 1986) en een procesmodel (1986) gepubliceerd. Deze delen van het informatiemodel hadden een globaal karakter. Op basis van dit globale informatiemodel werd een clusteranalyse uitgevoerd, waarmee het globale informatiemodel in zes clusters werd opgedeeld die zich lenen voor verdere detaillering.

Figuur 1.1 Overzicht clusterindeling

Figuur 1.2 Procesdecompositiediagram land- en tuinbouwbedrijven

1) registratieve component

- Clusterindeling

De in de vorige paragraaf beschreven werkzaamheden en de ontworpen clusterindeling worden schematisch weergegeven in figuur 1.1. De inhoud van de clusters laat zich wellicht ontlenen aan de naamgeving. Het in figuur 1.2 weergegeven proces-decompositie-diagram kan behulpzaam zijn bij een verdere toelichting. Uit dit diagram blijkt dat er in de administratieve sfeer onderscheid is gemaakt tussen de primaire vastlegging van de gegevens, het boekhouden en het maken van verslagen. De primaire vastlegging vindt plaats, daar waar de gegevens ontstaan, dat wil zeggen in de zogenaamde operationele processen. Dit kan het traditionele innen en betalen zijn (kas/bankboek), maar ook evengoed andere bedrijfsactiviteiten. In het laatste geval zou er sprake zijn van een andere administratieve organisatie dan nu het geval is. Gekozen is voor een indeling in de clusters financieel beheer (waar de vastlegging in het kas/bankboek bij hoort) en primaire vastlegging (koppeling met technische administratie). De clusters boekhouden en opstellen verslagen spreken voor zich. Dat geldt ook voor de clusters planning en analyse en diagnose.

In de detailleringfase zijn allereerst de clusters 3, 4 en 5 verder uitgewerkt. De uitwerking geschiedt daarbij niet cluster voor cluster, maar er wordt afwisselend aan verschillende clusters worden gewerkt. Dit wordt mede ingegeven door de sterke samenhang tussen bijvoorbeeld boekhouden en verslaggeving enerzijds en de beschikbaarheid van menskracht anderzijds. Genoemde clusters zijn daarom verder onderverdeeld. Voor de reeds verschenen rapporten wordt verwezen naar het overzicht op pagina 6.

- Dit rapport

Dit rapport vormt de weerslag van een deel van de werkzaamheden die zijn uitgevoerd in het kader van cluster 4 boekhouden. Al eerder werd in het kader van deze cluster gepubliceerd over het proces inventariseren. Ook werden een aantal uniformerende werkzaamheden verricht, met name het opstellen van een geuniformeerd codestelsel voor het grootboek. In het volgende hoofdstuk wordt nader ingegaan op de relatie van dit rapport met de eerder verschenen publikatie's.

1.2 Opzet van dit rapport

In hoofdstuk 2 wordt uitgebreid aandacht besteed aan het ontwikkelde procesmodel. Aan de hand van dat procesmodel wordt ook de relatie gelegd met de eerder verschenen studies over betalen/innen en inventariseren. Ook de andere rapporten in het kader van het takdoorsnijdend model komen daar ter sprake. In tegenstelling tot dit procesmodel is het daarbij behorende data-model relatief eenvoudig van opzet. Dit vraagt om een nadere toe-

lichting, die in hoofdstuk 3 worden gegeven. De uitgewerkte proces- en entiteittypebeschrijvingen zijn opgenomen in de bijlagen. Lezers die nadere informatie wensen over de gehanteerde methodiek en de daarbij gehanteerde terminologie en symboliek worden verwezen naar het rapport met het gedetailleerd informatiemodel betalen/innen (LEI/VLB, 1987b).

2. PROCESMODEL

2.1 Het globale model

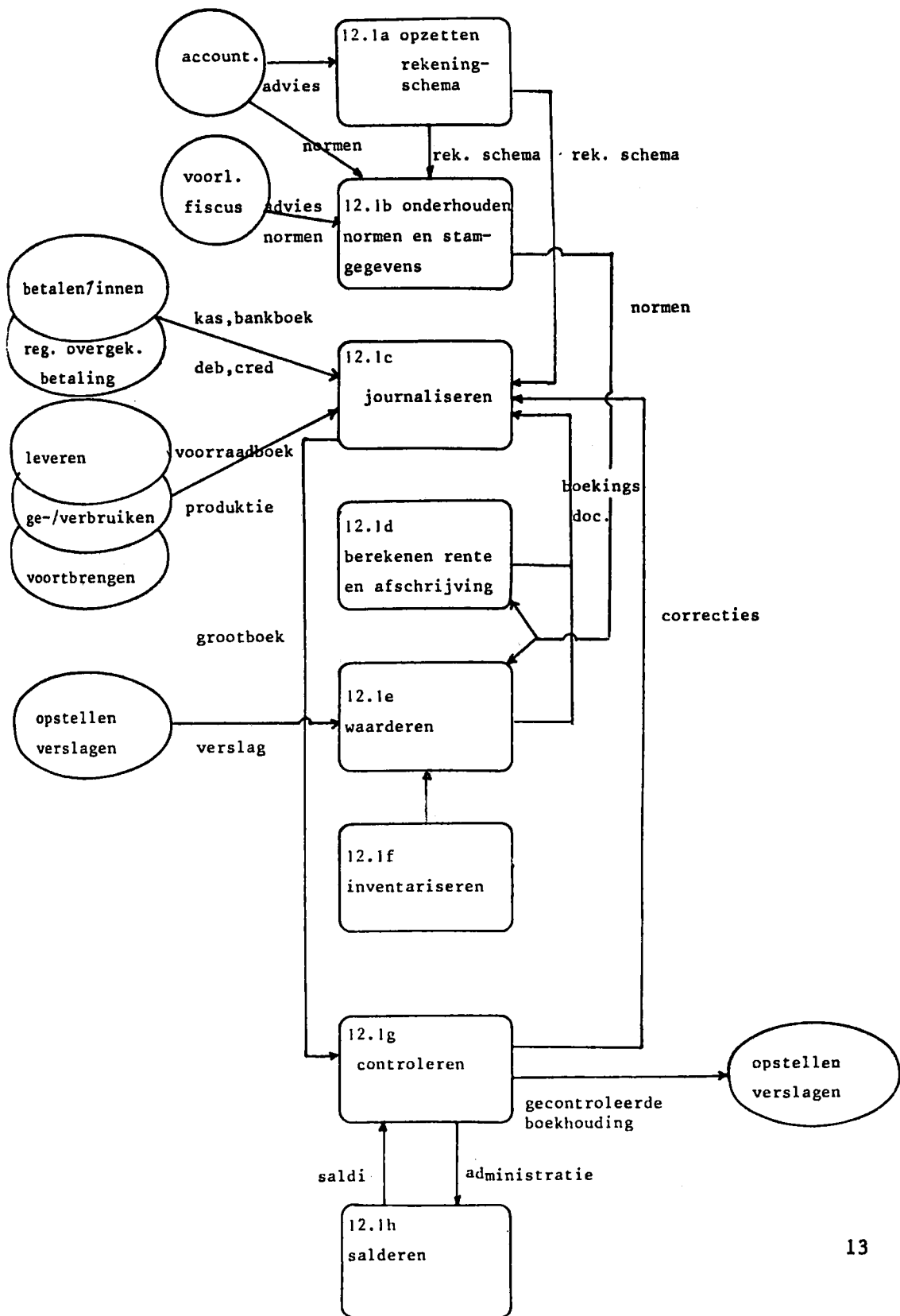
In het globale model (LEI/VLB, 1986) werd de functie boekhouden gedecomposeerd in 8 processen die, genummerd 12.1.A tot en met 12.1.H, zijn opgenomen in het in figuur 2.1 weergegeven procesafhankelijkheidsdiagram. Voor boekhouden werd daarbij een beperkte definitie gehanteerd: de primaire vastlegging van de (betalingen)gegevens en de verslaggeving werden er uitdrukkelijk niet toegerekend. De vastlegging van de primaire gegevens dient plaats te vinden op het moment en de plaats dat ze ontstaan: in het operationele beheer van het bedrijf (incl. het financiële beheer). Het opstellen van de verslagen werd ondergebracht in een aparte functie. In de detailleringsfase, waarvan dit rapport verslag doet, werd het nodig geacht een aantal modificaties in het globale model aan te brengen. In de volgende paragrafen zullen argumenten aangedragen worden om 3 processen van een andere naam te voorzien, namelijk 12.1.A ("opzetten administratieve organisatie"), 12.1.B ("onderhouden waarderingsnormen en stamgegevens") en 12.1.C ("inboeken in financiële administratie"). Ook worden argumenten aangedragen om proces 12.1.D te hernoemen in 12.1.C.9. Bij het opstellen van het model "inventariseren" (LEI/VLB, 1987d) werd het globale model al gemodificeerd door de gegevensstroom vanuit het proces inventariseren niet naar journaliseren maar naar waarden te laten lopen. Het gemodificeerde procesafhankelijkheidsdiagram is opgenomen in figuur 2.2.

In de volgende paragrafen zullen de processen uit het globale model stuk voor stuk worden besproken en verder worden gedecomposeerd. Aan het slot van het hoofdstuk zal tevens aandacht besteed worden aan het procesmodel met betrekking tot de functie 12.2 opstellen verslagen. Dit onderwerp behoort weliswaar niet direct tot het werkterrein van dit rapport, maar gezien het ontwikkelde datamodel lijkt enige aandacht voor het proces opstellen van verslagen op zijn plaats.

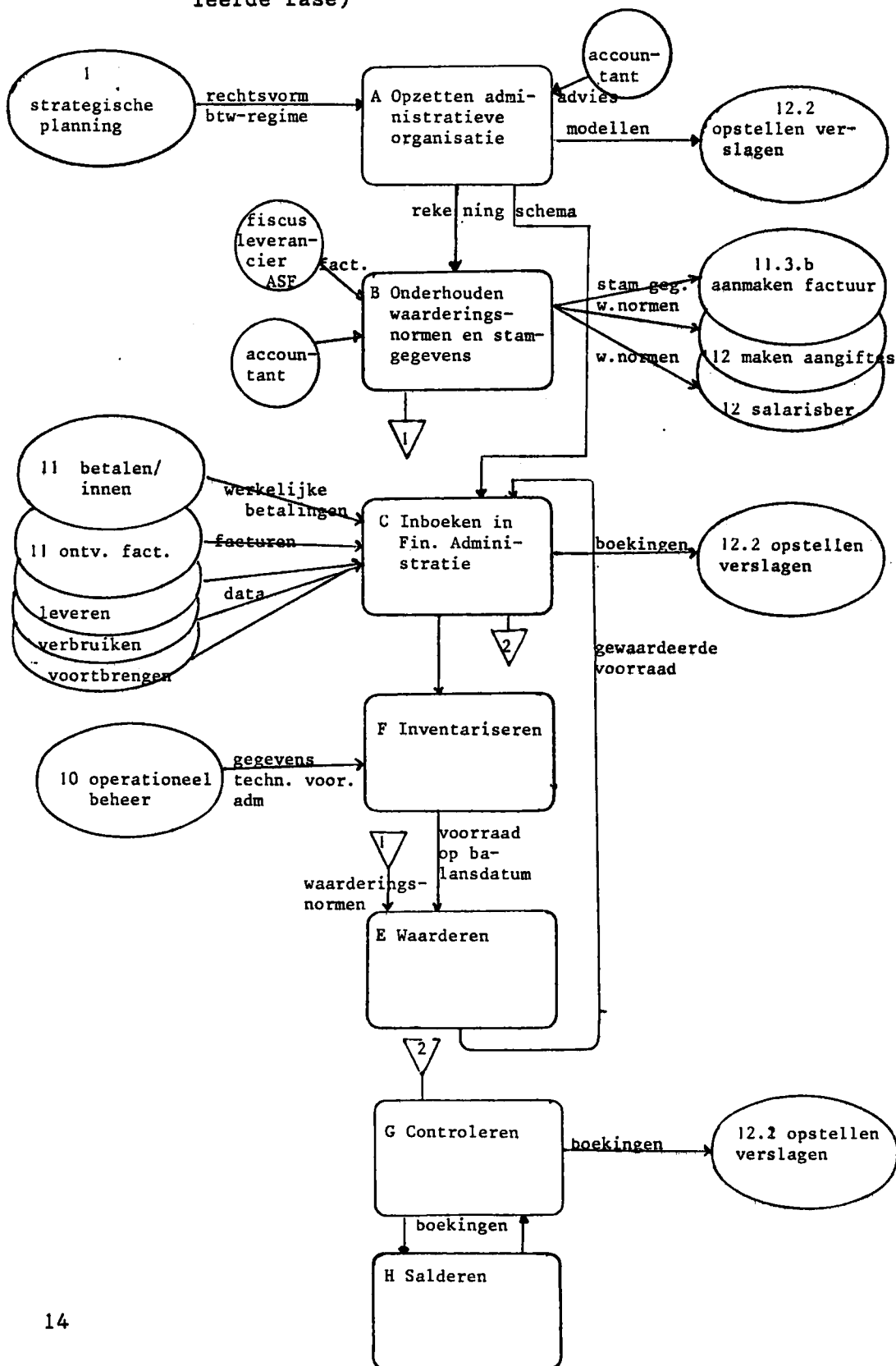
2.2 Procesdecompositie opzetten administratieve organisatie (12.1.A)

In het globale model (figuur 2.1) werd als eerste proces van de functie boekhouden, het opzetten van het rekeningschema genoemd. Bij nader inzien is die naamgeving misleidend omdat ze te beperkt is. Voordat andere processen in de functie boekhouden kunnen worden uitgevoerd dient er inderdaad een rekeningschema beschikbaar te zijn en moet dit rekeningschema op de eisen van het bedrijf afgestemd zijn. Er zijn nog drie onderwerpen die de

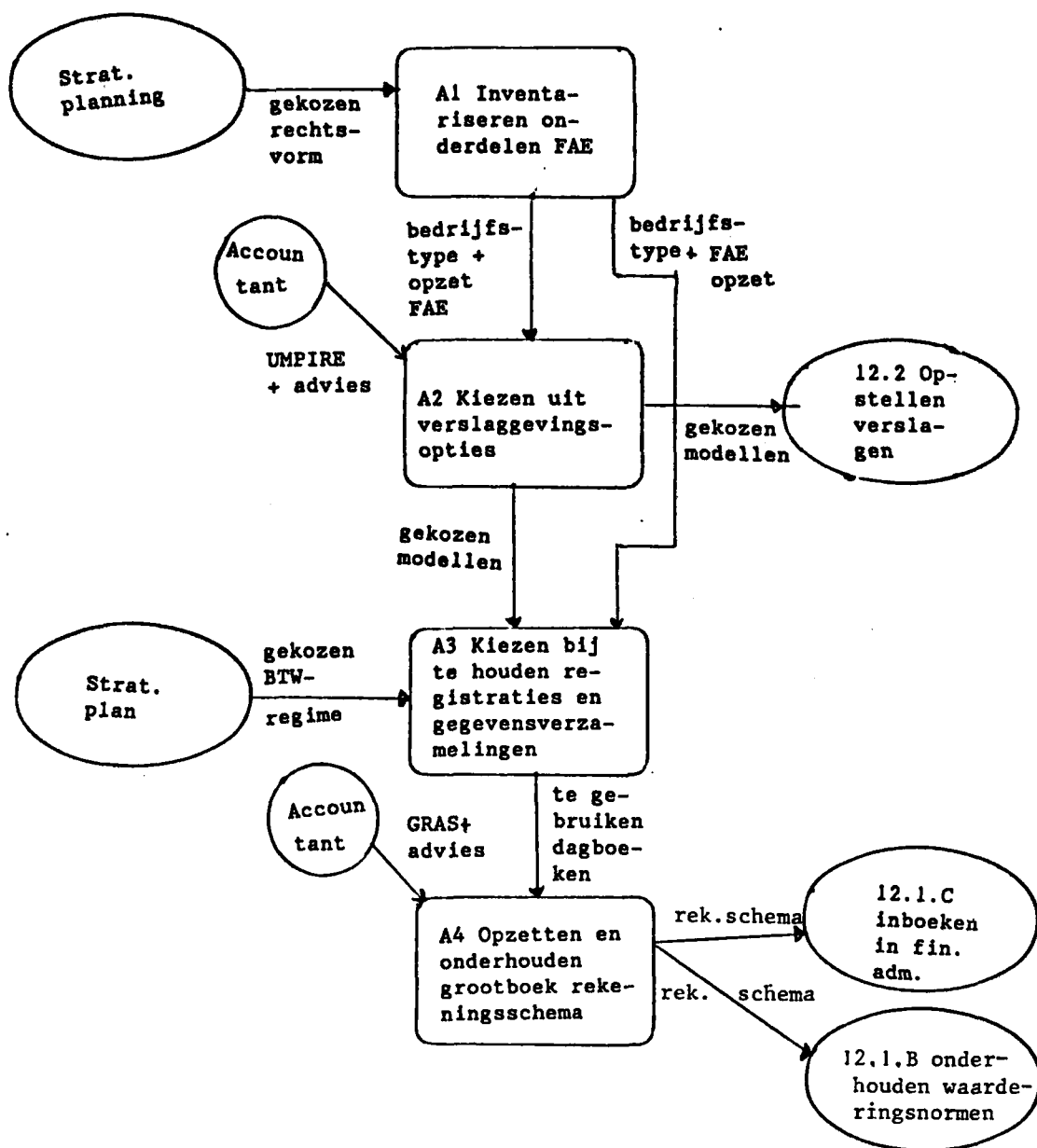
Figuur 2.1 Procesafhankelijkheidsdiagram: boekhouden (in eng-
zin), globale fase

Figuur 2.2 Procesafhankelijkheidsdiagram boekhouden (gedetailleerde fase)

Figuur 2.3 Procesafhankelijkheidsdiagram: opzetten administratieve organisatie

aandacht vragen: de complexiteit van de FAE (Financieel Administratieve Eenheid), de keuze uit de verslaggevingsmogelijkheden en de keuze van de bij te houden dagboeken. Deze drie onderwerpen gaan alle drie vooraf aan het opzetten van het rekeningschema omdat ze de opzet van dat schema beïnvloeden. Figuur 2.3 geeft het procesafhankelijkheidsdiagram voor deze processen. Gezamenlijk zullen die worden aangeduid als proces "12.1.A Opzetten administratieve organisatie". Terzijde wordt opgemerkt dat deze processen gedeeltelijk een tactisch karakter hebben: omdat de afministratieve functie alleen goed kan functioneren als er sprake is van een zekere stabiliteit strekken de gevolgen van de genomen beslissingen over de opzet van de administratie en verslaggeving zich vaak over meerdere jaren uit.

- 12.1.A.1 Inventariseren onderdelen van de FAE

De complexiteit van het gezinsbedrijf brengt met zich mee dat gegevens van het bedrijf (eventueel met verschillende produktietakken en met verschillende vestigingen) in de praktijk vermengd zijn met gegevens van de ondernemer(s) en zijn (hun) gezinsleden. Bovendien kan de fiscaal-juridische structuur het bedrijf in onderdelen hebben gesplitst (b.v. een persoonlijke onderneming en een maatschap). Deze problematiek werd met een voorbeeld reeds duidelijk gemaakt in het rapport met het globale datamodel (LEI/VLB, 1986a).

Zou de techniek voor het ontwerpen van het datamodel op het begrip FAE worden toegepast dan zou blijken dat (figuur 2.4) bij een bedrijf (zoals dat onderwerp van beschouwing is in de takinformatiemodellen) één of meerdere fiscaal-juridische ondernemingsvormen behoren. Bij een ondernemingsvorm behoren één of meer ondernemers die (in de tijd gezien) één of meerdere partners kunnen hebben. Bij een partner kunnen eventueel één of meerdere kinderen horen. Zowel kinderen als partner kunnen (mede-)ondernemer zijn.

Het model zou nog verder uitgebreid kunnen worden: bij een bedrijf kunnen meerdere vestigingen (afleveradressen) en meerdere produktietakken onderscheiden worden. Vanuit het takdoorsnijdend model gezien is daaraan geen dringende behoefte, zodat dit niet gemodelleerd is. Voor de exacte definitie en identificatie van het begrip "bedrijf" wordt momenteel overleg gevoerd tussen de takinformatiemodellen. Vooruitlopend daarop kan worden opgemerkt dat een aantal fiscale waarderingsnormen (welke per Inspectie verschillen) niet voor de (fiscaal-juridische) ondernemingsvorm gelden maar voor (de vestigingsplaats van) het bedrijf zodat bij één ondernemingsvorm meerdere waarderingsnormen behoren. Een verdere complicatie zou aangebracht kunnen worden door de relatie tussen bedrijf en (fisc.jur.) ondernemingsvorm te zien als $n:m$; een fiscaal-juridische ondernemingsvorm kan meerdere bedrijven omvatten. In het model is dat niet opgenomen omdat het bedrijf

onderwerp is van beschouwing. Alles wat daar niet direct mee te maken heeft is buiten beschouwing gelaten.

De FAE-structuur kan dus knap ingewikkeld zijn; hetgeen met zich meebrengt dat het verleidelijk is om deze structuur af te doen als zijnde niet-relevant: de eenheid van beschouwing is immers een bedrijf (hoe dat dan ook precies gedefiniëerd is) en de FAE-problematiek is een lastige fiscale bijkomstigheid die aan de accountant overgelaten moet worden. Dat er een aantal feiten zijn die via het gebruik van b.v. dezelfde bankrekening vermengd zijn met de gegevens van het bedrijf zou dan opgelost moeten worden "buiten" het informatiemodel door deze gegevens als nietrelevant relevant te classificeren en ze niet in beschouwing te nemen. Deze opvatting moet als onjuist worden beschouwd. Ze gaat voorbij aan één van de meest essentiële kenmerken van het gezinsbedrijf. Erger is nog dat op die wijze bepaalde gegevens toch twee keer vastgelegd moeten worden, wil men althans bij de invoer in een systeem enige vorm van controle (b.v. saldocontrole op een bankrekening) inbouwen. Wil men juist uit een administratie zowel aan de informatiebehoefte van het bedrijf als die van derden (de fiscus b.v.) en die van de privé-personen voldoen dan zal in de administratie (naast een indeling naar rubrieken in het grootboek) met een subcodering voor de onderdelen van de FAE gewerkt moeten kunnen worden. Deze argumenten worden nog versterkt door het feit dat bij veel beslissingen in het gezinsbedrijf de gezinsomstandigheden een rol spelen.

De subcodering wordt vastgelegd in het proces 12.1.A.1 "inventariseren onderdelen FAE". De te gebruiken codering zou er als volgt uit kunnen zien:

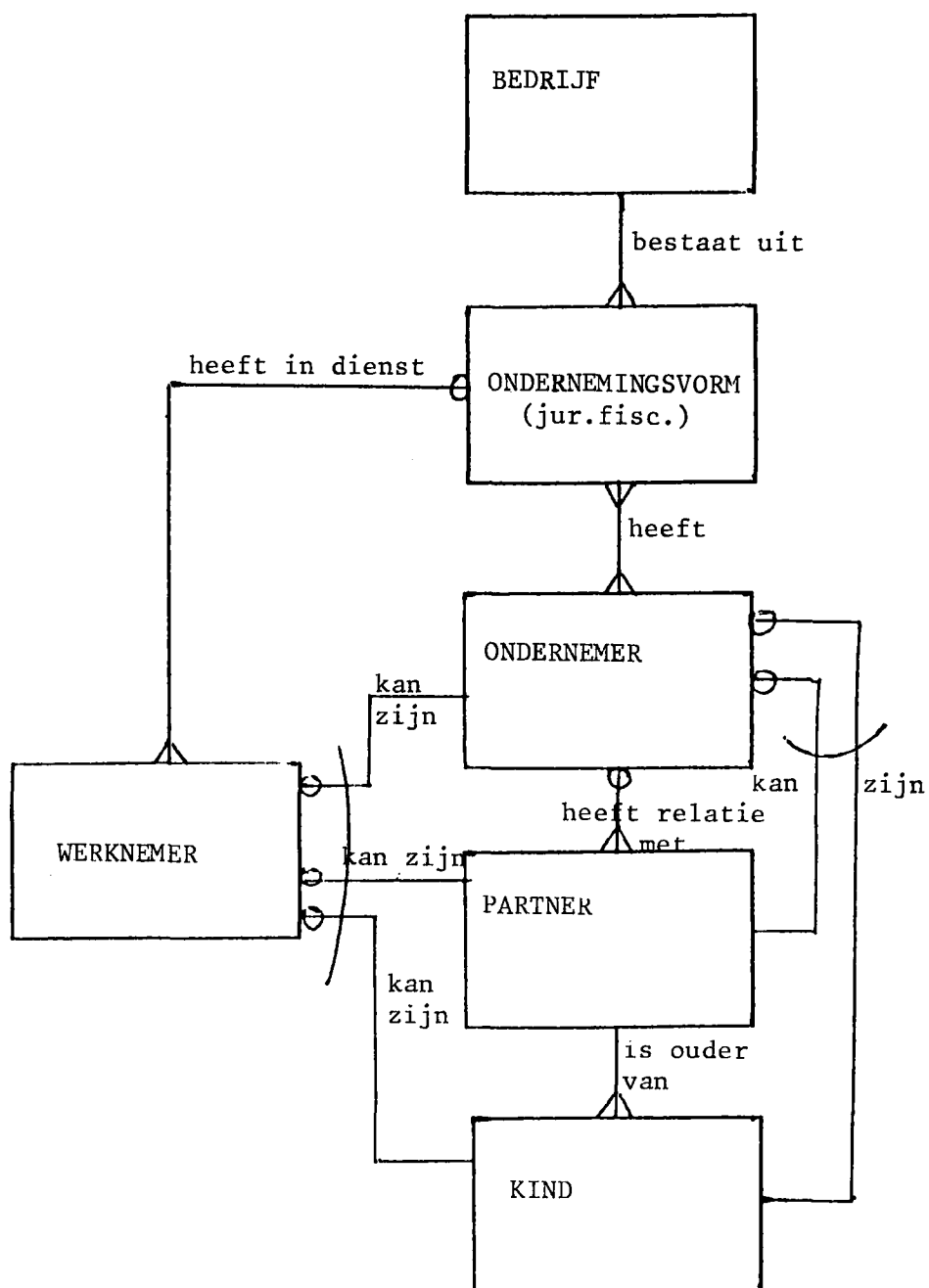
Voorstel uniforme codering FAE-code:

- 1e positie: identificatie van de ondernemingsvorm (max. 9);
- 2e positie: identificatie van de ondernemer (max. 9);
- 3e positie: identificatie van het gezin aan de hand van de code voor de partner (max. 9);
- 4e en 5e positie: identificatie van de gezinsleden (max. 99).

Van het bedrijf, de ondernemingsvorm, de ondernemer en de gezinsleden dienen ook een aantal stamgegevens te worden vastgelegd voor de fiscus en de accountant. Deze zijn vermeld bij de bespreking van de entiteitstypen. De keuze voor een bepaalde rechtsvorm zal in de regel op strategisch niveau plaats vinden.

Tevens wordt in dit proces het bedrijfstype vastgelegd. Dit type is nodig voor bedrijfsvergelijking en in een aantal gevallen voor het kiezen van de juiste waarderingsnorm. Wanneer het bedrijfstype erg voor de hand ligt (b.v. gespecialiseerd melkveebedrijf) kan dit door de agrariër of de accountant worden vastgesteld zonder verdere berekeningen. Bij onduidelijker gevallen kan gebruik gemaakt worden van de uniforme NEG-bedrijfstypering waarvan de rekenregels uitgebreid door het CBS zijn beschreven (CBS, 1987).

Figuur 2.4 De FAE-problematiek, weergegeven als datamodel

- 12.1.A.2 Kiezen uit verslaggevingsopties

Het op het bedrijf te gebruiken rekeningschema wordt niet alleen beïnvloed door de complexiteit van de FAE en het bedrijfstype, maar ook door de verslaggeving die men tot zijn beschikking wenst te krijgen. In het UMPIRE-rapport (LEI/VLB, 1987c) zijn daartoe een aantal uniforme modellen ontwikkeld. De keuze staat deels onder invloed van de FAE-opzet (b.v. bij meerdere ondernemers is een belastingaangifte en een fiscale balans per ondernemer nodig), deels van het bedrijfstype (b.v. voor meesterij-bedrijven is een ander model voor de winst- en verliesrekening voorgesteld) en deels van de wensen in het bedrijf.

De keuze van de opties is bepalend voor de bij het opstellen verslagen te activeren processen en mede bepalend voor de bij te houden registraties en gegevensverzamelingen.

- 12.1.A.3 Vastleggen bij te houden registraties en gegevensverzamelingen

Het overgrote deel van de agrariërs beperkt de administratie tot een registratie van het betalingsverkeer en de periodieke inventarisatie. De accountant zorgt voor de rest. Deze - veelal impliciete - keuze behoort in het model als beslispunt opgenomen te worden, in het bijzonder als in de toekomst een koppeling tot stand gebracht wordt tussen technische administraties, de bedrijfsboekhouding en de werkzaamheden van de accountant. Dan zal steeds expliciet aangegeven moeten worden welke administratieve activiteiten uitgevoerd worden. De klassieke boekhoudterminologie spreekt in deze van het ontwerp van de administratieve organisatie (incl. tal van handmatige procedures en autorisaties) en het bepalen van de bij te houden dagboeken/bijboeken. De termen dagboeken en bijboeken (in een geautomatiseerde werkomgeving is voor de gebruiker wordt het bijboek overigens niet toegepast) zijn in dit rapport vermeden omdat ze de agrariër niet aan zullen spreken. Beter is het de term "(primaire) registratie" te gebruiken. Met die term wordt bedoeld op alle vastleggingen die de agrariër doet, hetgeen uiteen kan lopen van het kasboek tot de veeadministratie en het privé-verbruik. In het datamodel is korthedshalve wel de term "dagboek" gebruikt.

Door het vastleggen van de bij te houden dagboeken is ook bepaald welke gegevensverzamelingen voorkomen op het bedrijf: als er geen dagboek is voor het berekenen van netto/bruto lonen dan zullen ook gegevens over werknemers niet voorkomen.

Het al of niet gebruik maken van de landbouwregeling in de BTW is mede bepalend voor de keuze van de bij te houden registraties.

- 12.1.A.4 Opzetten en onderhouden rekeningschema

Nadat is vastgelegd hoe de FAE in elkaar zit, welke verslaggeving wordt gewenst, en welke registraties er plaats vinden kan

het rekeningschema voor het bedrijf worden ontworpen. Uitgangspunt hiervoor dient het eerder ontworpen GRAS-codestelsel te zijn, dat in dit proces op de daartoe geschikte plaatsen kan worden aangevuld met de behoeften van het bedrijf of dat uitgedund kan worden omdat bepaalde opbrengsten- en kostensoorten op het bedrijf niet voorkomen. Het proces levert een bedrijfsgerichte versie van het uniforme grootboekrekeningschema op, dat gebruikt kan worden bij het boeken van de gegevens in de financiële administratie.

2.3 Onderhouden van waarderingssystemen en stamgegevens (12.1.B)

Voor het voeren van een boekhouding moeten een aantal waarderingssystemen beschikbaar zijn (b.v. loonkosten per uur voor de berekende arbeidskosten of de fiscale waarderingssysteem voor veldinventaris) en moeten stamgegevens worden vastgelegd. Onder stamgegevens - een goed Nederlands woord voor dit germanisme lijkt niet voorhanden - worden de basisgegevens van personen en objecten verstaan welke in de loop der tijd niet of nauwelijks veranderen. Voorbeelden zijn geboorte-/aanschafdata, nationaliteit, adressen etc. Op beide elementen wordt hieronder nader ingegaan.

De stamgegevens van de onderdelen van de FAE zijn al vastgelegd in proces 12.1.A.1. Hier gaat het dus met name om stamgegevens van werknemers, debiteuren, crediteuren (Andere Partij) en vaste activa.

Zowel waarderingssystemen als stamgegevens van werknemers, andere partij en vaste activa moeten worden onderhouden. Tussen de betrokken processen (figuur 2.4) is geen uitwisseling van gegevens. Methodologisch geeft dat te denken over de juistheid van de decompositie. Het lijkt toch zinvol deze decompositie aan te houden omdat deze processen ook (op verschillende plaatsen) in de takinformatiemodellen kunnen worden ondergebracht.

- 12.1.B.1 Onderhouden waarderingssystemen

De te gebruiken waarderingssystemen zullen voor een belangrijk deel betrokken worden van externe organisatie's, in het bijzonder het accountantsbureau, die ze op zijn beurt weer van andere organisaties betreft, zoals de fiscus, het LEI en dergelijke. Het gaat dan dus om extern verkregen waarderingssystemen. Een deel van de normen (b.v. de volwaardigheid van de arbeidskrachten) zal van het bedrijf zelf afkomstig zijn.

In het verleden werd voor al deze gegevens de term "norm" gebruikt. VLB en LEI bemannen zelfs een projectgroep "normen" die zich met de vaststelling van een deel van deze normen bezighoudt. In dit kader wordt voorgesteld de term "norm" te vervangen door "waarderingssysteem". Doel daarvan is om - vooral voor de agrariër - meer duidelijkheid te scheppen. Bij het overleg met de takinformatiemodellen is namelijk een nogal uiteenlopend gebruik van de

termen norm, standaard, streefwaarde en kengetal geconstateerd. Naast kengetallen zijn bovendien termen als ratio's, variabelen, verhoudingscijfers, criteria en dergelijke in gebruik, veelal als kop boven lijsten met getallen van diverse pluimage (zoals saldo/m², netto-bedrijfsresultaat, ha, sbe, aantal dieren etc.). Er werd geconstateerd dat zo'n lijst van uitdrukkingen problemen oplevert zodra men van zo'n lijst getallen aan wil geven welke waarde men er aan toe kent voor de beslissingen van de ondernemer. Met Kuperus (1971, p.175) kunnen onderscheiden worden:

- norm: regel, richtsnoer, dat wil zeggen de vergelijkingswaarde die men doelbewust als toetssteen wil gebruiken. Dat zou dan zowel ex-ante (streefwaarde) als ex-post (vergelijkingswaarde) kunnen zijn. Bij de term norm ligt de nadruk dus op het normatieve, het bewust gekozen taakstellende karakter;
- normaal: betekent niet meer dan gewoonlijk voorkomend;
- typerend: het accent ligt dus op de werkelijkheid, niet op het richtsnoer;
- standaard: van een standaard is sprake als uit normale gegevens er 1 wordt gekozen die als basis voor vergelijking moet dienen. Een standaard is een neutrale vergelijkingsbasis, geen richtsnoer.

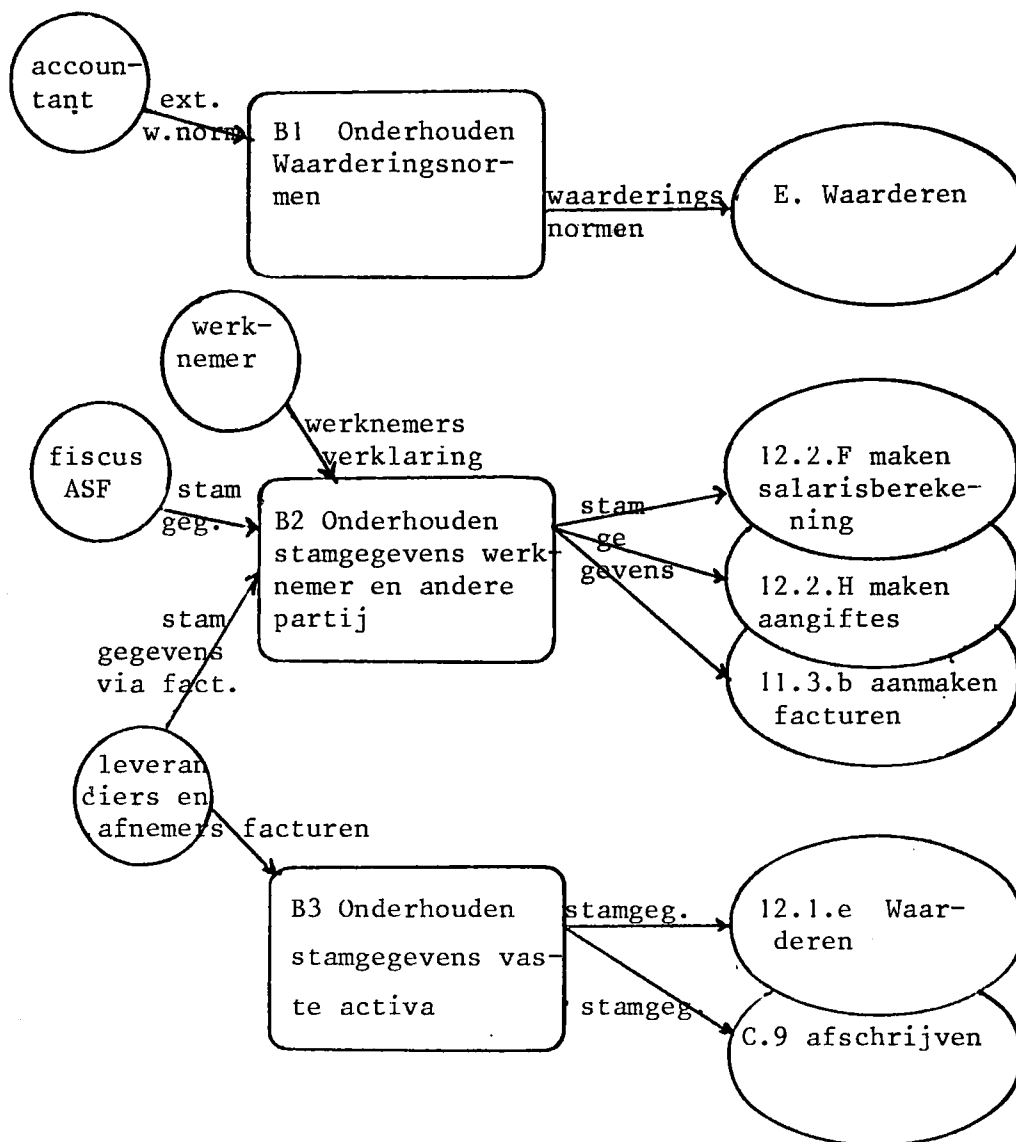
Verschillen tussen normen en standaards liggen dus niet in de berekeningswijze maar in het gebruik. Een bepaalde gemiddelde produktie van tarwe in kg/ha voor het centrale kleigebied kan normaal zijn, voor het individuele bedrijf ook de norm (vergelijkingswaarde) zijn en standaard zijn voor vergelijking tussen gebieden. Voor een individueel bedrijf is er dus voor elke variabele maar één norm (men kan niet tegelijkertijd twee normen nastreven) die afgeleid kan zijn uit bijvoorbeeld PAGV-gegevens, LEI-gegevens etc. Dergelijke instituten geven dus geen normen uit: het worden normen zodra de agrariër ze bewust accepteert als richtsnoer.

Op basis van deze begrippen is met de takinformatiemodellen afgesproken om de term norm alleen nog maar te gebruiken als algemene term voor streefwaardes (= ex-ante) en vergelijkingswaardes (= ex-post). Voor de gegevens van LEI, takorganisaties, PAGV, IMAG etc. die in het informatiemodel als externe gegevens gebruikt worden zullen zoveel mogelijk andere termen worden gebruikt zoals: IMAG-taaktijden, PAGV-saldi, LEI-uitkomsten, etc. De term "normen" in de boekhouding (die veelal slechts vaste omrekeningscoëfficiënten zijn om eenvoudig van kwantiteiten naar geldsbedragen te komen) kan daarom beter vervangen worden door "waarderingsnormen".

- 12.1.B.2 Onderhouden stamgegevens werknemer en Andere Partij

Dit proces behoeft verder weinig toelichting (figuur 2.5). De stamgegevens zijn vooral afkomstig van de fiscus (b.v. fiscaal

Figuur 2.5 Procesafhankelijkheidsdiagram onderhouden waarde-
ringsnormen en stamgegevens

nummer werknemers), de bedrijfsvereniging, de werknemers, de debiteuren en crediteuren (veelal middels facturen). Niet alle voor het maken van fiscale aangiftes benodigde attributen zijn in de bijlagen opgenomen. Bij het inventariseren van de rekenregels voor de processen "opstellen verslagen" zullen deze attributen geïnventariseerd moeten worden.

- 12.1.B.3 Onderhouden stamgegevens vaste activa

Daarnaast zullen stamgegevens vastgelegd moeten worden van de vaste activa 1) en eventueel van het factureringsbeleid.

2.4 Inboeken in de financiële administratie (12.1.C)

Nadat het rekeningschema en de bij te houden registraties zijn bepaald kunnen vastgelegde feiten in de boekhouding worden verwerkt. Het vastleggen van de feiten gebeurt in de operationele processen en is eerder beschreven in de rapporten betalen/innen (LEI/VLB, 1987c) en inventariseren (LEI/VLB, 1987d).

De traditionele gang van zaken in de handmatige boekhouding is in grote lijnen als volgt: na het vastleggen van de gegevens (b.v. in het kas/bankboek) worden deze gejournaliseerd (waarbij journaalposten ontstaan) en wordt op basis van de journaalposten het grootboek bijgewerkt. Uit het grootboek wordt dan periodiek de proefbalans opgesteld, waarna aan de hand van de kolommenbalans de boekhouding wordt uitgewerkt. Bij het ontwerp van het GRAS (LEI/VLB, 1987a) is al geconstateerd dat de huidige boekhoudpakketten nog sterk op die terminologie aansluiten. Bij de bespreking van het datamodel in hoofdstuk 4 zal betoogd worden dat het - zeker op het agrarische bedrijf - simpeler kan en ook simpeler moet. De boekhouding is niet meer en niet minder dan een verzameling gebeurtenissen waar men op verschillende manieren naar kan kijken. De "views" werden in het verleden aangeduid met de klassieke term uit de sfeer van het produceren van de boekhouding: vragen als "geef even het journaal", "kijk even op het grootboekkaartje wat het totaal van de meststofkosten is", "wat is de telling van de proefbalans" klinken elke boekhouder vertrouwd in de oren; voor een agrariër zonder veel boekhoudkundige

- 1) In de financieel administratieve wereld is het begrip "vaste activa" gangbaar. In de takinformatiemodellen spreekt men vaak over "duurzame produktiemiddelen". Dit is niet zonder meer synoniem. Activa kan men zinvol indelen in financiële en niet-financiële, welke weer onderverdeeld worden in materiële en immateriële. Wanneer "duurzaam produktiemiddel" wordt gebruikt om het totaal van machines en gebouwen aan te duiden is het dus een deel van de niet-financiële vaste activa.

kennis moet er een betere manier gevonden kunnen worden om informatie uit de financiële gebeurtenissen te destileren. Een begin daartoe is om niet meer dan nodig te strooien met klassieke termen als "journaalpost", "grootboek", etc.

De essentie van het proces journaliseren is dat primaire gebeurtenissen (b.v. gegevens van betalingen, gegevens van een inventarisatie, gegevens van het ontvangen van een factuur etc.) die al zijn vastgelegd, verwerkt worden in de financiële administratie. Dat gebeurt door er een grootboekcode aan toe te kennen. Financiële administratie is hier dus synoniem met de klassieke term "grootboek". Dit proces kan dus zonder problemen aangeduid worden als "boeken in de financiële administratie".

De boekingsgang van allerlei processen (d.w.z. de bij de processen toegestane grootboekcodes) zullen in dit rapport niet worden besproken. Deze zijn eenvoudig af te leiden uit het rapport GRAS (LEI/VLB, 1987a).

Aangezien boekhouden in essentie niet meer is dan een bepaalde techniek, kunnen alle gebeurtenissen waar een economische betekenis aan kan worden toegekend in de financiële administratie verwerkt worden. Wie een handboek openslaat zal geen moeite hebben met het vinden van voorbeelden over de verwerking van statiegeld of in huurkoop verkregen goederen in de boekhouding, om over de complete filiaal-boekhouding nog maar te zwijgen. Het feit dat de koeien in het voorjaar de stal verruilen voor de wei kan in theorie worden gejournaliseerd. De waarde van de verkregen informatie valt echter in het niet bij de kosten. Aan de andere kant moet ook geconstateerd worden dat er meer in de boekhouding kan worden verwerkt dan alleen de betalingen en de voorraadinventarisatie. In eerdere rapporten werd betoogd dat er verschillende vormen van administratieve organisatie mogelijk zijn (LEI/VLB, 1987d) en dat het zinvol kan zijn facturen te administreren (LEI/VLB, 1988).

Nagegaan is welke gebeurtenissen de komende jaren in de financiële administratie verwerkt moeten kunnen worden. Voor deze gebeurtenissen is een proces "inboeken" benoemd als onderdeel van het proces 12.1.C. Inboeken in de financiële administratie. De onderstaande lijst geeft deze processen weer. Niet al deze processen zullen in dit rapport verder worden uitgewerkt. De uitwerking zal beperkt worden tot de inboek-processen die voorkomen bij een simpele administratieve organisatie, dat wil zeggen de agrariër met alleen een kas/bankboek (zie LEI/VLB, 1987d). De andere processen zullen nader uitgewerkt worden in de cluster kosten toerekening en economisch voorraadbeheer (cluster 2).

Onderverdeling van proces 12.1.C Inboeken in financiële administratie:

C.1 inboeken van betalingsverkeer;

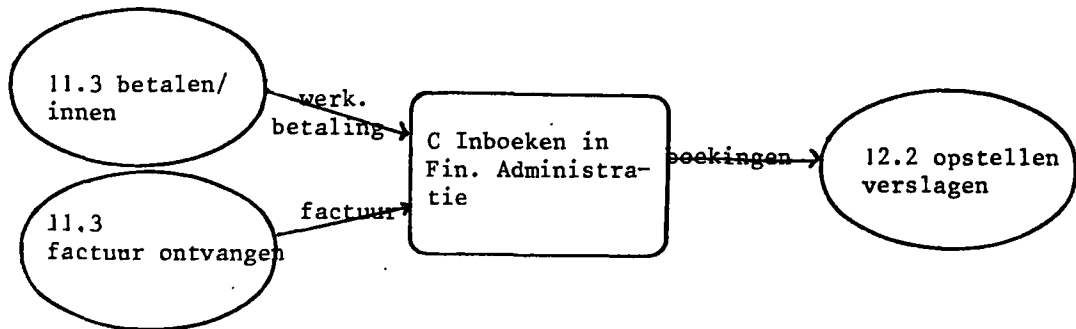
C.1.1 inboeken van betalingen/ontvangsten (zie hierna);

C.1.2 inboeken van gelden onderweg (betaalopdrachten)

- dit proces wordt hier niet verder uitgewerkt;
- C.2 inboeken van voorraadinventarisatie (zie hierna);
- C.3 inboeken van inkopen
 - C.3.1 inboeken van inkoopbestellingen;
 - C.3.2 inboeken van ontvangst goederen en diensten;
 - C.3.3 inboeken van factuurontvangst
 deze processen worden hier niet verder uitgewerkt;
- C.4 inboeken van verkopen;
 - C.4.1 inboeken van verkooporder;
 - C.4.2 inboeken van afleveren goederen en diensten;
 - C.4.3 inboeken van factuurverzending;
 - C.4.4 inboeken van factuurontvangst
 deze processen worden hier niet verder uitgewerkt;
- C.5 inboeken van verbruik (incl. sterfte)
dit proces wordt hier niet verder uitgewerkt;
- C.6 inboeken van produktie (incl. aanfok en aanwas)
dit proces wordt hier niet verder uitgewerkt;
- C.7 inboeken van intern verkeer
 onder intern verkeer worden gebeurtenissen verstaan die
 gelijktijdig als produktie (van het ene bedrijfsonderdeel)
 en als verbruik (van een ander bedrijfsonderdeel) worden be-
 schouwd. Het verkeer tussen gezin en bedrijf wordt er niet
 toegerekend.
 dit proces wordt hier niet verder uitgewerkt;
- C.8 inboeken van privé-inbreng en -verbruik;
 - C.8.1 inboeken van privé-inbreng van goederen en diensten;
 - C.8.2 inboeken van privégebruik en -verbruik van gereed
 produkt, grondstoffen en diensten;
- C.9 inboeken van periodieke posten;
 - C.9.1 berekenen en inboeken van afschrijving;
 - C.9.1.1 van fiscale afschrijving;
 - C.9.1.2 van bedrijfseconomische afschrijving;
 - C.9.2 berekenen en inboeken van herwaardering;
 - C.9.3 berekenen en inboeken van berekende rente;
 - C.9.4 berekenen en inboeken van berekende pacht;
 - C.9.4.1 berekenen pacht als correctie voor te lage
 familiepacht;
 - C.9.4.2 berekenen pacht voor waardering op pacht-
 basis;
 - C.9.5 berekenen en inboeken van berekende arbeidskosten;
- C.10 inboeken van toerekening aan kostendragers (c.q. objecten)
dit proces wordt hier niet verder uitgewerkt;
- C.11 inboeken van overige posten;
 - C.11.1 inboeken van beginbalans;
 - C.11.2 maken van correcties op boekingen die niet meer
 gewijzigd mogen worden;

Op de processen die in dit rapport worden uitgewerkt wordt hieronder verder ingegaan. Er wordt daarbij geen aandacht geschonken aan de vraag of processen beter op boerderij-niveau of

Figuur 2.6 Procesafhankelijkheidsdiagram "Inboeken in financiële administratie"

bij de accountant kunnen worden uitgevoerd. Dit behoort methodisch gezien bij het systeemontwerp aan de orde te komen. Ook is de beschrijving van de processen zoveel mogelijk technisch-onafhankelijk weergegeven. Het procesafhankelijkheidsdiagram is weergegeven in figuur 2.6. Omdat er geen informatiestroom is tussen de sub-processen, zijn deze niet apart vermeld. De hier boven genoemde opsplitsing is dan ook vooral gemaakt om samenvoeging van deze sub-processen met processen uit andere functies in één procedure mogelijk te maken.

- 12.C.1.1 Inboeken van betalingen en ontvangsten

In dit proces worden de gegevens omtrent de verrichte betalingen en ontvangsten (hierna kortheidshalve aangeduid als "werkelijke betalingen", overeenkomstig het betrokken entiteitstype) verwerkt in de financiële administratie. Dit betekent dat de werkelijke betalingen aan de hand van facturen en leveringsbonnen worden gecodeerd en (zodanig) worden gesplitst. Dit proces werd ook al uitgewerkt in het rapport betalen/innen (LEI/VLB, 1987c) als proces 11.3.C.4 waarbij een werkelijke betaling wordt omgezet in een boekingsspecificatie. Bij nader inzien is het logischer dit proces op te nemen onder boekhouden. Het argument daarvoor is dat de duidelijkste scheiding tussen de functies operationeel beheer en evaluatie wordt verkregen als de vastlegging plaats vindt in de operationele functies (incl. financieel beheer) en wanneer het boeken in de financiële administratie begint met het coderen. Daarmee wordt overigens geen uitspraak gedaan over de plaats (agrariër of accountant) van het coderen. Evenzo wordt in het midden gelaten of het niet zinvol zou zijn om ook voor de situatie van de agrariër met alleen een kas/bankboek bij het inboeken van de betaling alsnog (achteraf) ook (een deel van) de factuur vast te leggen via proces 12.1.C.3.3.

- 12.1.C.1.2 Inboeken van voorraadinventarisatie

Dit proces behoeft weinig toelichting. In het rapport over inventariseren (LEI/VLB, 1987d) is beschreven op welke inhoud gegeven wordt aan het proces inventariseren en op welke wijze daarbij de technische administratie's gebruikt kunnen worden. De bij het inventariseren opgeleverde voorraadgegevens zullen in een aantal gevallen nog moeten worden gewaardeerd, dat wil zeggen van kwantiteiten omgerekend worden in geld. Dit gebeurt in het proces waarderen (12.1.E). Vervolgens kunnen deze gegevens nog worden gecodeerd. Hoewel de procesbeschrijving van het boeken van de voorraadinventarisatie dus niet moeilijk is zijn nog wel nadere afspraken over twee punten, namelijk de methode van boeken (eindbalans en deze weer terugdraaien op de beginbalans, of alleen de mutaties boeken) enerzijds en het inboeken van crediteuren, debiteuren en overlopende posten anderzijds.

Het eerste punt komt voort uit het gebruik van gemengde re-

keningen en kan het best toegelicht worden aan de hand van een voorbeeldje: stel dat de boekhouding loopt over 1987 en dat er in dat jaar voor f 1000,- aan kunstmest aangekocht is. Er is geen beginvoorraad en de eindvoorraad bedraagt f 2000,-. De "klassieke" methode inventariseert die f 2000,- en boekt dat bedrag over via een journaalpost van de kostenrekening naar de voorraadrekening (journaalpost: GRAS-code 3100 - aan 4360). Vervolgens dient in de handmatige situatie deze journaalpost op 1/1 teruggeboekt te worden of men dient op de volgende eindbalansdatum alleen de voorraadmutatie te boeken. Boekt men de journaalpost op 1 januari terug dan zou er dus een extra proces nodig zijn: "terugboeken van voorraadinventarisatie", hetgeen natuurlijk volledig geautomatiseerd zou kunnen worden. Boekt men op de volgende eindbalansdatum alleen de mutatie dan dient een speciale rekenregel geconstrueerd te worden; bovendien heeft men dan in de loop van het jaar geen zicht op de totale uitgaven (beginbalans + aankopen). In plaats van deze klassieke methode (die dus twee uitwerkingen kent) lijkt het aantrekkelijker om aansluiting te zoeken bij de in het volgende hoofdstuk genoemde events-theorie en alleen de gebeurtenis (in dit geval de inventarisatie) vast te leggen. Dat komt overeen met het telkens boeken van de geïnventariseerde voorraad, echter zonder dat deze boeking op de beginbalans wordt teruggedraaid: die nieuwe boeking (journaalpost) is immers gelijk aan de boeking van de inventarisatie en er kan dus voor gezorgd worden dat bij het proces "opstellen winst- en verliesrekening" het totaal van de in de lopende periode geboekte uitgaven wordt genomen en dat dit totaal wordt gecorrigeerd voor het bedrag op de eindbalans van de vorige periode (= beginbalans) en dat op de eindbalans van de lopende periode.

Een tweede punt van aandacht vormt de inventarisatie van debiteuren, crediteuren, vooruitbetaalde kosten en vooruitontvangen opbrengsten. Van deze posten is gesteld dat ook die onder inventariseren en waarden vallen (LEI/VLB, 1987d). Voor het inventariseren levert dit geen problemen op, maar voor het verwerken van zo'n inventarisatie in de financiële administratie is een aanvullende afspraak nodig. Een voorbeeld: op de eindbalansdatum wordt nog een crediteur geïnventariseerd van f 3000,- inzake een levering van kunstmest. Dit is eenvoudig op te vatten als een "voorraad" schulden en als zodanig vast te leggen als de entiteit "voorraad op balansdatum" (met als grootboekrekeningnummer 1300 crediteuren). Dat het hier om kunstmest gaat is echter ook van belang voor de boekhouding. Er zijn verschillende mogelijkheden om deze informatie te behouden:

- bij nader inzien de debiteuren en crediteuren niet inventariseren via het entiteitstype voorraad op balansdatum maar via de entiteitstypen facturen en factuurregels. Dat heeft als aantrekkelijkheid dat het als een soort ontwikkelingspad kan dienen naar andere vormen van administratieve organisatie. Desgewenst zou men in dat geval ook kunnen spreken van de entiteitstypen crediteuren en crediteurregels (zie in dit

verband ook de opmerking aan het eind van de bespreking van proces 12.1.C.1.1).

- het opnemen van een extra attribuut ("begindatum looptijd overeenkomstdatum vastlegt. Doordat deze datum afwijkt van de valutadatum en voor de eindbalansdatum ligt wordt de boeking van de betaling na de eindbalansdatum bij het oude boekjaar als schuld/vordering aangemerkt. Deze "antidateringstruc" is afkomstig uit de huidige praktijk van de accountantskantoren en kan gebruikt worden wanneer de datum van het afsluiten van de boekhouding valt nadat de betaling/inning van alle schulden/vorderingen heeft plaats gevonden. Deze voorwaarde is minder stringent dan het lijkt: wanneer aan de voorwaarde niet wordt voldaan (een jaarrekening produceren zeer kort na het verlopen van het boekjaar) mag verondersteld worden dat er een debiteuren/crediteurenadministratie is: wie snel geïnformeerd wil worden, zal ook snel facturen vasleggen.

- 12.1.C.8 Inboeken van privé-inbreng en -verbruik

Bij het inventariseren is alleen aandacht besteed aan het inventariseren van voorraden. In de situatie's waarbij de koppeling tussen technische voorraadadministratie en financiële administratie tot stand gebracht wordt door op de balansdatum de voorraad te verwerken, zal het voor de financiële administratie nodig zijn om ook het privé-verbruik vast te leggen. Dit privé-verbruik betreft de onbetaald aan het bedrijf onttrokken producten en produktiemiddelen voor het gezin. Dit verbruik wordt gewaardeerd aan de hand van waarderingsnormen.

Voor goederen waarvoor een volledige administratie van de technische voorraad wordt gevoerd kan dit proces vervallen wanneer volledige integratie wordt bereikt (uit te werken in cluster 2).

Het proces is onderverdeeld in de privé-inbreng en het privé-verbruik. In beide gevallen kan de boeking gemaakt worden met een waarderingsnorm (die eenvoudigheidshalve gebruikt wordt om een zo goed mogelijk beeld te geven van de werkelijkheid) of met het (zo goed mogelijk geschatte) "werkelijke" verbruik.

- 12.1.C.9 Inboeken van periodieke posten

Het inboeken van de periodieke posten inzake afschrijvingen, herwaardering (bij een bedrijfseconomische boekhouding), de berekende kosten, rente, pacht en arbeid behoeven weinig toelichting. De rekenregels en eventuele waarderingsnormen voor deze processen zijn beschreven in de publikatie GRAS (LEI/VLB, 1987a).

- 12.1.C.11 Inboeken van overige posten

Ondanks het feit dat zoveel mogelijk primaire registraties in aparte processen zijn ondergebracht zullen er altijd wel ge-

beurtenissen blijven die voor de financiële administratie van belang zijn en niet in een van de genoemde processen onder zijn te brengen. Ook in de klassieke handboekhouding was dat zo en het memoriaal voorzag daar dan in. In den beginne van het boekhouden was er maar één memoriaal en pas later kwamen de verbijzonderingen in de vorm van een specifiek kasboek etc. Twee soorten posten verdienen het om hier nog bij name te worden genoemd: de beginbalans en de correcties. Van het boeken van de beginbalans zou men zich terecht af kunnen vragen of het proces wel opgenomen moet worden: in een gevestigd bedrijf is de eindbalans van het vorige jaar de beginbalans van het nieuwe. Dit proces wordt dan ook alleen uitgevoerd wanneer het informatiemodel in een systeem wordt omgezet en een bedrijf voor de eerste keer met dat systeem gaat werken. In feite is dan sprake van inventariseren op de begindatum.

Wijzigingen zullen wel regelmatig voorkomen. In principe kunnen gegevens altijd worden gecorrigeerd. Zolang gegevens niet zijn gebruikt om overzichten te maken die aan anderen zijn verstrekt (b.v. aangifte inkomstenbelasting) dan kunnen de originele gegevens veranderd worden. Zodra echter overzichten gemaakt en aan derden verstrekt zijn dan dienen de originele gegevens tegen correcties beveiligd te zijn. Verbeteringen kunnen dan alleen nog gemaakt worden met behulp van stornoboeking (zie hierover verder het proces controleren).

2.5 Inventariseren en waarderen

Het proces 12.1.F inventariseren is al behandeld in een eerder rapport (LEI/VLB, 1987d). Mede aan de hand van eerder gemaakte boekingen in de financiële administratie en aan de hand van de administraties van de technische voorraad levert het proces de voorraad op balansdatum. De voorraad dient in een (belangrijk) aantal gevallen nog gewaardeerd te worden. Daartoe is er proces 12.1.E waarderen. Deze gewaardeerde voorraad kan vervolgens gebruikt worden in de financiële administratie door deze van een grootboekcode te voorzien.

2.6 Controleren en salderen

Controleren en salderen zijn de twee laatste processen die in de decompositie van het proces 12.1 boekhouden onderscheiden zijn. Het zijn ook twee processen die bij het maken van het informatiemodel nogal omstreden zijn: hoewel beide processen in de praktijk veel aandacht vragen, zowel van de boer en tuinder als van de accountant is het de vraag of er informatie wordt toegevoegd: als alle informatie goed is vastgelegd en goed is verwerkt dan levert controleren als enig nieuw inzicht dat er gecontroleerd is. Op het eerste gezicht is het een redundant proces.

Bij salderen wordt alleen afgeleide informatie gecreëerd. De originele gegevens blijven bestaan en het saldo ervan wordt vastgelegd. Interpreteert men (in een systeem) salderen als verdichten dan vindt vernietiging van informatie plaats: elke verdichting doet informatie verloren gaan. Dat hierna toch nog wat dieper op deze processen wordt ingegaan heeft enige pragmatische kanten (zo is de bij het opstellen van het rapport boven tafel gekomen kennis mogelijk voor systeemontwerpers en anderen toch van waarde) en laat zien dat er toch nog wel een aantal zinvolle afspraken te maken valt over nuttige controles en de meest voor de hand liggende rekenregels bij het verdichten.

- 12.1.G Controleren

Starreveld (1981) onderscheidt, mede naar aanleiding van een beschouwing over het engelse "control" (d.w.z. beheren), onder andere verwachtingscontrole (zijn de verwachtingen en veronderstellingen die bij beslissingen gehanteerd werden ook bewaard?), beleidscontrole, bevoegdheidscontrole, uitvoeringscontrole, voortgangscontrole, doelmatigheidscontrole, kwaliteitscontrole, bewaringscontrole, controle op de administratie en normcontrole. Een dergelijke ruime opvatting wordt in het TDM-proces "controleren" niet bedoeld. Zou men de opvatting van Starreveld delen dan dragen alle processen uit de informatiemodellen bij aan het controleren.

In het takdoorsnijdend model gaat het bij het controleren met name om de controle (in het engels: "audit") op de administratie. De essentie van controleren is dan de aansluiting van de administratie bij de feitelijke bedrijfsvoering. Een belangrijk deel van de controlemogelijkheden is daarbij terug te voeren op de samenhang tussen de individuele gegevens. Deze inperking laat onverlet dat ook dan nog diverse soorten controles onderscheiden kunnen worden. Van 't Klooster (1980) onderscheidt onder andere: zelf-/interne/externe controle, directe/indirecte controle, formele/materiële controle, accuratesse controle, positieve/negatieve (= volledigheds-)controle, detail/totaalcontrole, volledige/steekproefcontrole, verbandscontrole, ontstaans- en afloopcontrole, lijncontrole.

Deze opsomming biedt maar in beperkte mate aanknopingspunten voor het nader beschrijven van het proces controleren in het TDM. Dat wordt veroorzaakt doordat enerzijds een deel van de controles betrekking hebben op de juistheid van de gegevensinvoer in systemen en anderzijds een deel van de controles niet door de agrariër maar door de accountant worden uitgevoerd. Met controles die betrekking hebben op de gegevensinvoer wordt bedoeld op controles die vooral het karakter hebben van accuratesse-controle (b.v. -mits toegepast- de modulo 11 controle op bankrekeningnummers), formele controle (b.v. bestaat de factuur waarna verwezen wordt via het attribuut factuurnummer) en/of positieve controle (b.v. als er een opbrengst melk wordt geboekt, zijn er dan ook melk-

koeien aanwezig). Deze controles kunnen moeilijk uitputtend beschreven worden en zijn sterk systeemafhankelijk. Dergelijke controles kunnen bij het systeemontwerp ontworpen worden; in een enkel geval (b.v. de formele controle) behoren ze tot het werkterrein van de accountant en behoeven ze als zodanig niet opgenomen te worden in het informatiemodel van het agrarisch bedrijf.

Het zou daarentegen zinvol kunnen zijn om in het informatiemodel processen op te nemen waarin controles uitgevoerd worden die het karakter hebben van een materiële controle, een negatieve controle en/of verbandscontrole. Daarbij valt te denken aan controles op de waarschijnlijkheid van de vastgelegde gegevens (b.v. door uit te rekenen of de verbruikte kg-krachtvoer per koe binnen vooraf gedefinieerde waarschijnlijkheidsgrenzen liggen) en de volledigheid van de gegevens (b.v. voor elke telefoonaansluiting moeten er jaarlijks 6 afrekeningen zijn, voor een glastuinbouwbedrijf moet er in de regel per maand een gasafrekening zijn; op een melkveebedrijf moet er tweewekelijks een boeking van melk-opbrengsten zijn etc.).

Om pragmatische redenen is er vanaf gezien een lijst van controlepunten op te stellen. Een dergelijke opsomming zou moeilijk compleet gemaakt kunnen worden en het lijkt niet erg zinvol deze controlepunten tussen systemen te harmoniseren.

Resteert de vraag op welke wijze in het informatiemodel wordt vastgelegd wanneer voor het laatst gecontroleerd is, en wat er gecontroleerd is. Daarbij zijn twee mogelijkheden denkbaar. Of men legt op bedrijfsniveau (als attribuut van bedrijf) vast op welke datum voor het laatst alle controles zijn uitgevoerd, of men onderkent een entiteitstype controlepunten waarbij per controlepunt wordt bijgehouden wanneer het voor het laatst gebruikt is. In het model is voor de eerste variant gekozen, mede omdat de controlepunten niet zijn geïnventariseerd en daarmee het entiteitstype "controlepunt" niet is onderscheiden. Bij een eventueel systeemontwerp verdient het aanbeveling dit te heroverwegen.

- 12.1.1.H Salderen

In het globale model werd - zonder veel nadere toelichting - ook het proces salderen onderscheiden. Salderen kan in boekhoudkundige zin op twee manieren worden uitgelegd. Allereerst heeft het de betekenis van verdichten: als na verloop van tijd (bijvoorbeeld aan het eind van een periode) op een bepaalde grootboekrekening zowel debet- als creditposten voorkomen kan het zinvol zijn hiervan een saldo te trekken en in vervolgens alleen nog met het saldo verder te rekenen. Het zal duidelijk zijn dat een dergelijke actie alleen afgeleide informatie oplevert zonder dat nieuwe gegevens worden gecreëerd. Bij het systeemontwerp wordt het trekken van het saldo veelal gekoppeld aan het overgaan naar een nieuwe periode en het overbrengen van gegevens naar een zogenaamde "archief- of historisch bestand". Ook zo'n technische af-

weging voegt geen informatie toe en kan dus in het informatie-model buiten beschouwing worden gelaten.

In bovenstaande voorbeelden levert het salderen - of beter wellicht: het verdichten - geen nieuwe informatie op. Dat komt omdat de impliciete rekenregel die gehanteerd wordt omschreven zou kunnen worden als "automatische saldering met de first-in first-out methode". Als er op een grootboekrekening meerdere debet- en creditposten staan dan wordt niet expliciet gemaakt welke creditpost overeenkomt met een bepaalde debetpost. Er zijn situaties denkbaar waar deze methode tot onjuiste resultaten leidt. Dat geldt in het bijzonder wanneer er een debiteuren- en/of crediteurenadministratie wordt gevoerd. Dan mag men niet aannemen dat de eerste betaling wel betrekking zal hebben op de eerste (of de eerste twee) facturen, ook al gaat het steeds om dezelfde debiteur of crediteur. In een handmatige boekhouding worden de afzonderlijke posten in zo'n geval afgevinkt. Ook komt wel een methode voor die omschreven zou kunnen worden als "beperkte toerekeningsmethode": bepaalde betalingen worden aan een bepaalde openstaande post toegerekend, anderen worden van het saldo afgeboekt.

In dergelijke gevallen is er dus bij het salderen wel sprake van nieuwe informatie: er wordt van bepaalde posten vastgelegd tegen welke andere posten ze wegvallen. In het informatiemodel kan dit op verschillende manieren worden gemodelleerd. Een oplossing zou kunnen zijn om boekingsregel een optionele 1:n relatie met zichzelf te geven. Van bijvoorbeeld een betalingsboeking kan dan worden vastgelegd op welke verkoopboeking ze betrekking heeft. Wanneer men van mening is dat het ook wel eens voor zou kunnen komen dat meerdere betalingen tesamen meerdere schulden teniet doen dan is zelfs sprake van een n:m relatie. Zou dat zo zijn dan ligt het voor de hand om deze n:m relatie "uit te normaliseren" tot een nieuw entiteitstype waarin ruimte wordt gemaakt om vast te leggen wat de achtergrond van de saldering is, wie of de saldering gemaakt heeft en of de debiteur/crediteur accoord gaat met deze saldering (met andere woorden of ze juridische waarde heeft). Een dergelijk entiteitstype zou de naam "saldering" kunnen krijgen.

Er is ook nog een heel andere manier van modelleren mogelijk: door een relatie aan te geven tussen werkelijke betaling en/of boeking(sregel) enerzijds en de factuur anderzijds wordt vastgelegd dat men van elke betaling wil weten op welke factuur ze betrekking heeft. Aangezien deze relaties in het model zijn opgenomen en er bovendien in dit rapport wordt uitgegaan van een eenvoudige administratieve organisatie (waarin geen debiteuren- en crediteurenadministratie worden onderscheiden) is er verder geen aandacht besteed aan het proces salderen en aan een eventueel entiteitstype "saldering". Voor deze beperkte administratie volstaat dit. Bij het toepassen van een volledige debiteuren/crediteuren-administratie zal aan dit probleem uitgebreid aandacht moeten worden besteed; een entiteitstype "saldering" lijkt dan

nodig, temeer wanneer ook controle- (b.v. ontstaans- en afloopcontrole) en archiveringsoverwegingen (het meenemen van meerdere posten naar een volgende periode) in beschouwing worden genomen.

2.7 Opstellen verslagen

Nadat alle feiten die voor de financiële boekhouding van belang zijn, zijn vastgelegd en gecontroleerd, zou in de klassieke boekhouding de eerder genoemde trits journaliseren, opstellen proefbalans, opstellen saldibalans, opstellen grootboek, maken winst- en verliesrekening en opstellen balans aan de orde zijn. Zoals in het volgende hoofdstuk nog besproken wordt, bestaan deze processen voornamelijk uit het raadplegen van de vastgelegde gegevens en worden er geen nieuwe gegevens meer vastgelegd. Informatietechnisch gezien kan het proces "inboeken in de financiële administratie" direct gevolgd worden door het proces "maken overzichten". Zo men de termen journaal, dagboekoverzicht, grootboek, proefbalans en saldibalans nog zou willen blijven gebruiken (hetgeen richting de agrariër moet worden afgeraden) dan behelzen deze processen niet meer dan het maken van een overzicht uit de vastgelegde gegevens. Mocht uit zo'n overzicht blijken dat er fouten zijn gemaakt bij het vastleggen dan kunnen of alsnog de oorspronkelijke gegevens worden gecorrigeerd, of er worden via het proces "inboeken diverse posten" aanvullende boekingen gemaakt. Vervolgens kunnen de processen "opstellen verslagen" opnieuw worden uitgevoerd. Voorafgaande journaalposten behoeven dus ook niet meer voor te komen. Wel levert het maken van overzichten t.b.v. derden een extra gegeven op, namelijk het feit dat de daarvoor gebruikte gegevens niet meer gewijzigd mogen worden.

3. DATAMODEL

3.1 Computerboekhouden

Al in het rapport GRAS (LEI/VLB, 1987a) werd gewezen op een aantal belangrijke verschillen tussen handboekhouden en computerboekhouden. In de aan Linders (1985) ontleende figuur 3.1 is aangegeven wat er verandert bij het volledig overbrengen van de boekhouding naar een computer-ondersteunde verwerking. Vrijwel alle handmatige verwerkingen vervallen, met uitzondering van het vastleggen van de mutaties.

Dat betekent dat al die primaire vastleggingen die voor de op te stellen verslagen alle benodigde gegevens bevatten. Omdat de verwerking van die individuele posten door een computer geen probleem is, kan het verschijnsel "collectieve journaalpost" vervallen. Bij de invoer van mutaties in een computersysteem kunnen deze als journaalposten worden vastgelegd. Het grootboek is daarmee direct door de computer bij te houden en steeds actueel. Of men vervolgens het grootboek samenstelt door de journaalposten te sorteren of door een grootboekbestand te creëren is een technische afweging in het systeemontwerp. Uit informatie-oogpunt is de gekozen oplossing niet ter zake. In het datamodel van het boekhouden behoren de primaire gegevens dus centraal te staan.

3.2 De "events approach"

Het centraal stellen van de primaire gegevens sluit aan bij het al in 1969 door Sorter (Van der Boom en Van der Grift, 1985) gemaakte onderscheid tussen de "value approach" en de "events approach" als object van accounting.

"Het wezenlijke verschil tussen beide benaderingen is gelegen in het antwoord op de vraag of de informatiebehoeften van de gebruikers van het accounting systeem voorspelbaar zijn of niet. Aanhangers van de value benadering gaan er bewust of onbewust vanuit dat deze informatiebehoeften bekend en gespecificeerd zijn, zodat aard, eigenschappen en structuur van de te verstrekken overzichten en toelichtingen via deductief-theoretische redenering vooraf nauwkeurig vast te stellen zijn. Aanhangers van de "events" benadering zijn van mening dat de informatiebehoeften vooraf slechts in geringe mate gespecificeerd kunnen worden, hetgeen impliceert dat "eigenmachtige" aggregatie en waardering door de informatieverschaffers leidt tot informatieverlies voor de gebruiker indien niet tevens de niet-aggregeerde, niet-zelfgewaardeerde gegevens ter beschikking blijven (dus de "events" = de economische gebeurtenissen).

Vanzelfsprekend zijn de eisen die door de "events" theoretici gesteld worden aan het informatiesysteem veel groter dan die van de "value" theoretici. Terwijl de "value" benadering in extremis uitmondt in een periodieke opstelling van een balans en een verlies- en winstrekening, volgens een door de informatieverstreeker vastgesteld waarderingssysteem, dient het informatiesysteem volgens de "events" benadering te kunnen voldoen aan een grote verscheidenheid van informatieverzoeken, die zowel op geaggregeerde als op niet-geaggregeerde, op gewaardeerde als op niet-gewaardeerde, als op alternatief gewaardeerde gegevens betrekking kunnen hebben. De ontwikkeling van een value-benadering naar een benadering waarin de events-gedachte een grotere invloed krijgt, is vanzelfsprekend niet los te zien van de ontwikkelingen op het gebied van de elektronische gegevensverwerking. De extra faciliteiten die deze ontwikkelingen ons thans bieden zijn:

- de verwerkingssnelheid is veel groter geworden;
- extra sorteergangen en rekenprocedures zijn mogelijk;
- de vastlegging van een groot aantal karakteristieken per economisch feit is mogelijk.

Thans is daarom het volgende uitgangspunt van belang. De economische feiten zijn het object van het boekhouden: informatieverstreeking met betrekking tot de economische feiten - individueel en in hun samenhang - is de doelstelling. Een goed opgezette boekhouding zal daarom weliswaar een aantal vooraf gestructureerde overzichten moeten produceren doch ook dient zij-ingangen te bevatten voor incidentele informatie van allerlei aard." (citaat uit Van der Boom en van der Grift, 1985).

3.3 Databases en dubbelboekhouden

De "events approach" onderstreept het belang van de primaire vastlegging boven de afgeleide overzichten. Hierboven werd al gesteld dat de primaire mutatie vastgelegd kan worden als een enkelvoudige journaalpost en dat de vastlegging van meerdere karakteristieken per feit mogelijk is. Het lijkt echter niet zinvol het daarbij te laten. Harper (1985) heeft op dit vlak uitdrukkelijk gewezen op het gevaar van het postkoets-effect: net zoals de wagons voor stoomtreinen zo'n 100 jaar lang onnodig ontworpen werden op basis van het oude postkoetsen-concept, zo lopen we (in zijn ogen) nu het gevaar te weinig gebruik te maken van de database-technologie. Zo wordt van een betaling in het dubbelboekhouden vastgelegd dat het bijvoorbeeld een betaling per bank en voor veevoer was, eventueel met een datum en een omschrijving. Maar in de database-gedachte kan er veel meer worden vastgelegd, zonder dat daarbij de conventies van het boekhouden met het doorboeken van de ene rubriek naar de andere gebruikt behoeven te worden.

Nu dient toegegeven te worden dat het nog steeds tamelijk ongebruikelijk is om het boekhoudproces te zien als het stoeien met een database. In de transactie-gerichte batch-wereld dat het boekhouden - zeker bij de agrarische dienstverleners - is, mag de events-approach dan steeds meer ingang vinden, de boekhoudpakketten blijven veelal op het oude boekhoudconcept gebaseerd.

De database-technologie wordt hier niet zozeer ten tonele gevoerd om het systeemontwerp in de richting van een databasemanagementsysteem te beïnvloeden; maar wel als intermezzo om te onderstrepen dat het nodig is om bij het inventariseren van de informatiebehoefte, traditionele oplossingen ter discussie te stellen, en zonodig te vervangen door nieuwe. Vandaar dat bij het opstellen van het datamodel de nadruk is gelegd op de primaire registratie en niet op de overzichten. Mocht men, aansluitend bij de events-gedachte, meer zaken van een gebeurtenis vast willen leggen dan kan heel eenvoudig het aantal attributen van de boeking worden uitgebreid.

3.4 Boeking

De entiteit-typen werkelijke betaling en voorraad op balansdatum, die in eerdere onderdelen van het model werden ontwikkeld (LEI/VLB, 1987c en 1987d) bevatten de primaire registratie van de "events" die voor uit de financiële administratie te vervaardigen overzichten van belang zijn. Worden die entiteit-typen onder de loep genomen dan blijkt dat daarin (nog) niet op systematische wijze wordt vastgelegd op welke opbrengsten- en kostensoorten (c.q. balans- of privé-posten) de ontvangsten, uitgaven en voorraden betrekking hebben. Daartoe dient gecodeerd te worden met behulp van codes die met de (uit de klassieke boekhouding ontleende) term "grootboekcode" worden aangeduid.

In het model wordt deze code niet toegevoegd aan de primaire registraties (werkelijke betaling en voorraad op balansdatum), maar wordt een nieuwe entiteit gecreëerd van het Entiteit-type "Boeking". Dat gekozen is voor een apart entiteit-type hangt vooral samen met het feit dat betalingen gesplitst moeten kunnen worden in meerdere boekingsregels. Bovendien valt te voorzien dat in een aantal van de systemen die op basis van dit model ontworpen worden de entiteiten "Boeking" een belangrijke rol zullen spelen in de datacommunicatie tussen agrarier en accountant, terwijl "werkelijke betaling" een rol zal spelen in de datacommunicatie tussen bank en agrariër. Overigens is het bij het systeemontwerp mogelijk om 2 processen tot 1 procedure te combineren.

Bij nadere uitwerking is er gekozen voor een entiteit-type "Boeking", waarbij één of meerdere "boekingsregels" behoren. Dit in tegenstelling tot de eerder (LEI/VLB, 1987c) genoemde "Boekingsspecificatie". Reden daarvoor is dat een financieel feit (b.v. de werkelijke betaling) uiteen kan vallen in meerdere boekingsregels (b.v. een betaling voor kunstmest en voor veevoer),

terwijl de onderlinge samenhang van die regels informatiewaarde heeft (het betrof 1 betaling) of de regels gemeenschappelijke kenmerken hebben (b.v. zelfde boekingsdocument, zelfde boekingsdatum, zelfde omrekeningskoers vanuit vreemde valuta). Wanneer alleen boekingsregels onderscheiden zouden worden ontstaan er grote problemen wanneer posten worden gesplitst: zelfs met gebruik van tegenboekingen en storno-boekingen is behoud van alle informatie dan niet gegarandeerd.

Boekingen worden geïdentificeerd met de dagboekcode en een volgnummer. Boekingsregels worden eveneens genummerd. Alle boekingen luiden in dezelfde valuta. BTW speelt bij boekingen geen rol: is de gebruiker niet BTW-plichtig, dan zijn de bedragen van de boekingsregels inclusief BTW; is men wel BTW-plichtig, dan vormt het BTW-bedrag een aparte boekingsregel. Desalniettemin is mede met het oog op de bedrijfsvergelijking gekozen voor 2 bedragen per boekingsregel: het bedrag inclusief BTW en het bedrag exclusief BTW. Bij het entiteitstype boekingsregel zijn verder de attributen hoeveelheid en begin- resp. einddatum van de periode opgenomen voor boekingen die een periode-karakter hebben (zoals afschrijvingen).

Bij de boekingsregels is het attribuut Debet/Credit (ontvangst/uitgave) opgenomen om (de als wenselijk beschouwde) zogenaamde storno-boekingen mogelijk te maken. Naast het attribuut "omschrijving" is geen extra attribuut "omschrijvingscode" opgenomen, hoewel bij het systeemontwerp vaak wel een standaard code-lijstje wordt gemaakt. Dit ligt sterk in het vlak van de gebruikersvriendelijkheid en niet in de informatiebehoefte. De woorden "Boeking" en "Boekingsregel" zijn gekozen omdat ze mogelijk ook voor niet-boekhoudkundig geschoolden enigszins begrijpbaar zijn. Temeer daar het proces is aangeduid als "inboeken in de financiële administratie". Vanuit accountants-oogpunt is het verleidelijk om "journaalpost" te gebruiken. Sommigen hanteren de term "mutatie". Deze synoniemen zouden vermeden moeten worden vanwege de hogere moeilijkheidsgraad van de termen.

Overigens hebben van der Boom en van der Grift (1988) er recent op gewezen dat er voor het maken van invoerschermen twee hoofdmodellen denkbaar zijn: het dagboekmodel en het journaalmodel. Zij komen tot de conclusie dat het tweede de voorkeur verdient mede omdat Debet en Credit daarin altijd op dezelfde wijze zijn gedefinieerd en dit model het meest aansluit bij geautomatiseerd boekhouden waarin het dagboek vervalst. Het dagboekmodel kan echter meer aansluiten bij de mutatiesoort. De keuze binnen TDM tussen deze modellen wordt aan de systeembouwer overgelaten omdat niet op voorhand is aan te geven of het journaalmodel in alle gevallen aantrekkelijker is. Met name voor het vastleggen van kas/bank mutaties op het agrarische bedrijf is het journaalmodel niet het meest gebruikersvriendelijke. Uit de namen "boeking" en "dagboekidentificatie" mag dus niet een voorkeur voor de scherm lay-out in systemen worden afgeleid.

3.5 Dagboekidentificatie en grootboekrekeningomschrijving

De entiteit-typen dagboekidentificatie en grootboekrekening-omschrijving werden al eerder (LEI/VLB 1987c) beschreven.

Van de grootboekrekeningomschrijving zijn de attributen grootboekcode (sleutel) en verkorte omschrijving de belangrijkste. In een aparte publikatie (LEI/VLB, 1987a) zijn daarvoor inhoudelijke uniformeringsvoorstellen gedaan. Daarnaast zijn nog andere attributen denkbaar: een uitgebreide omschrijving, de defaultwaarde bij het inboeken, de datum waarop de code werd ingevoerd etc. Daarbij wordt er vanuit gegaan dat in een te ontwerpen systeem de GRAS-grootboekcode (LEI/VLB, 1987a) daadwerkelijk als inboek-code gebruikt zal worden.

Hoewel het entiteit-type grootboekrekeningomschrijving herinnert aan het klassieke boekhouden is het onmisbaar. Voor het entiteit-type dagboekidentificatie geldt dat in veel mindere mate. In de klassieke boekhouding worden de primaire feiten vastgelegd in een dagboek: de betalingen en ontvangsten in een bankboek of kasboek, de verkopen in een verkoopboek, etc. In het model betalen/innen (LEI/VLB, 1987c) is het entiteit-type geïntroduceerd om de werkelijke betalingen in te delen naar de verschillende geldvoorraden (lees: kas, diverse bankrekeningen), die ieder een vaste tegenrekening hebben. Alle werkelijke ontvangsten uit een bepaald dagboek (b.v. kasboek) krijgen dus in de entiteit Boeking allemaal één boekingsregel met dezelfde grootboekcode (1240, Kas). Voor andere primaire registraties (zoals de voorraadinventarisatie) liggen dergelijke vaste tegenrekeningen veel minder voor de hand. In die gevallen heeft het entiteit-type dagboekidentificatie nut, doordat het een belangrijke rol speelt bij het vastleggen en wijzigen van de administratieve organisatie (zie proces 12.1.A.). Bovendien is dan bij de boeking traceerbaar uit welke primaire vastlegging het gegeven afkomstig is.

Het wordt echter niet zinvol geacht ook nog een entiteit-type dagboeksoort te onderkennen. Toegegeven wordt dat dagboeken ingedeeld kunnen worden naar soort (kas/bankboeken, verkoopboeken, inkoopboeken, magazijnboeken e.d.) en dat deze soort gebruikt wordt om bepaalde overzichten (b.v. overzicht liquiditeitsverloop) te maken, maar dat rechtvaardigt geen afzonderlijk entiteit-type. Een attribuut bij dagboekidentificatie lijkt daartoe voldoende. Overigens kan bij het systeemontwerp deze afweging (onder andere in verband met scherm-layouts en controlepunten) anders uitvallen.

3.6 Object en waarderingsnorm

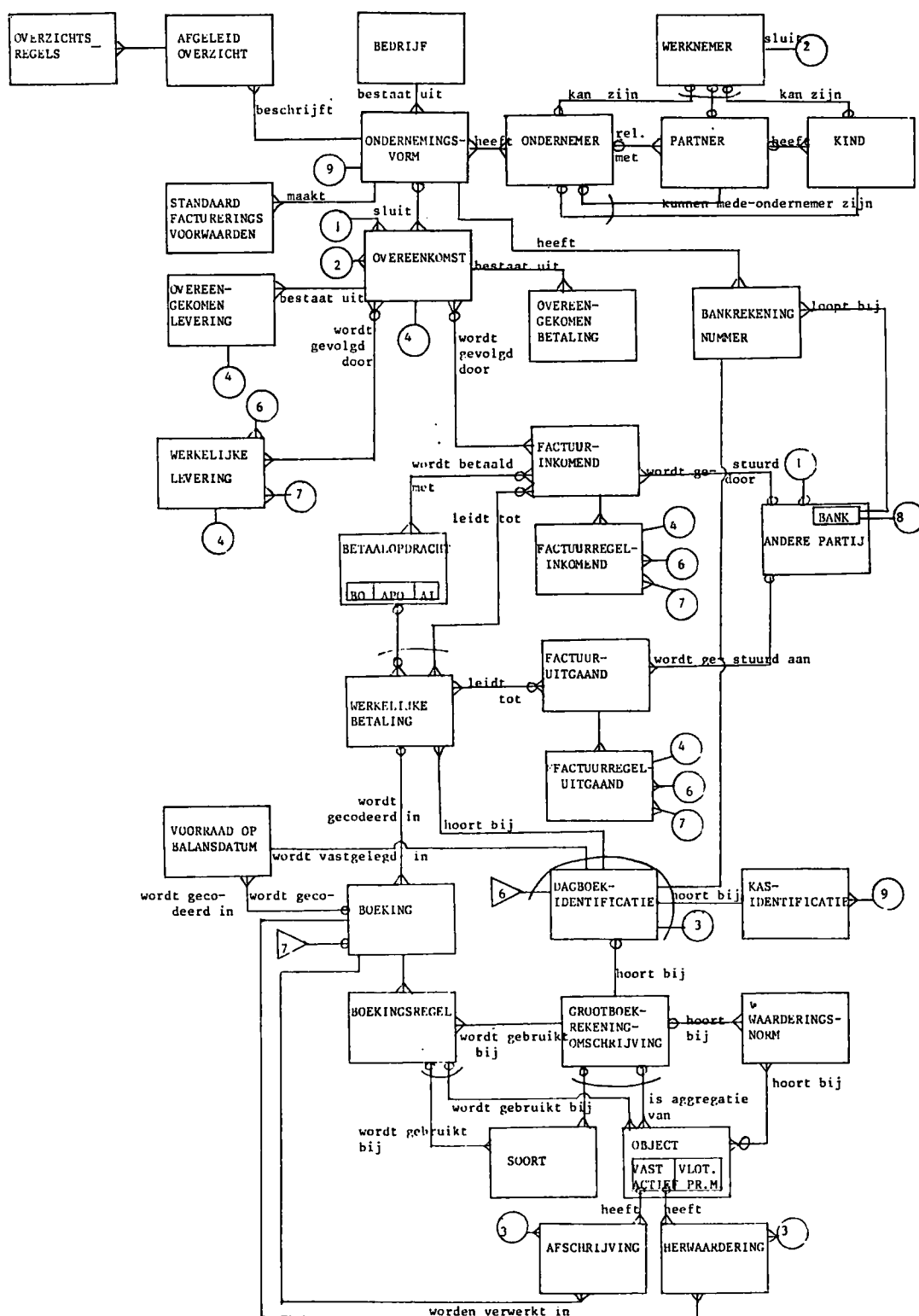
Van de twee entiteitstypen object en waarderingsnorm is de eerste het moeilijkst te modelleren; dit vanwege de samenhang met de takinformatiemodellen. In de financiële administratie wordt in

de regel alleen met grootboekrekeningnummers gewerkt. Het kan echter zinvol zijn om daarin een detaillering tot op het laagste niveau door te voeren. Zo zal men van een machine of een dier (bij een individuele veeadministratie) geen genoegen nemen met het boeken van aankoopkosten op een grootboekrekening, maar zal men ook financieel gezien vast willen leggen om welk dier (met naam en toenaam) of om welke machine ("tractor, merk x, y-kw, chassisnummer z) het gaat. In een aantal gevallen zal men ook kosten aan zo'n object toe willen rekenen. Een grootboekrekeningnummer ook een objectidentificatie opgeven: het grootboekrekeningnummer is dan automatisch bekend.

Het moeilijke van het entiteitstype "object" schuilt in de vraag of het ene object het andere wel is. Zo lijkt het vanwege de grote verschillen in attributen zinvol om onderscheid te maken in vaste activa en vlottende produkten/produktiemiddelen. Van de laatste zal men in de regel niet de individuele objecten maar partijen of alleen maar de voorraad willen kennen (echter: niet voor geneesmiddelen of sperma). Binnen de vaste activa ligt een onderscheid naar fokvee en overige vaste activa voor de hand, maar in de bijlagen 1 en 2 bij dit rapport is voorlopig volstaan met het entiteitstype "vast actief". In overleg met de takken zal hierin nader onderscheid worden aangebracht. Het probleem is nog iets ingewikkelder doordat er in een aantal takinformatiemodellen ook nog het entiteitstype "soort" of "vlottend productie middel-soort" wordt onderscheiden, met als doel om een aantal (vlottende) produktiemiddelen in te delen naar groepen (bijvoorbeeld kunstmest). Vanuit financieel-administratief oogpunt is daaraan voor de registratie geen behoefte en zal "soort" in een aantal gevallen overeenkomen met een bepaalde grootboekrekening. Is daaraan uit technische hoek wel behoefte dan kan het entiteitstype "soort" naast grootboekrekeningomschrijving ook een optionele 1:n relatie met object hebben. In die gevallen waar "soort" niet uiteenvalt in individuele objecten kan "soort" beschouwd worden als een equivalent van object en heeft het een 1:n relatie met grootboekrekening (op voorwaarde dat de definities per entiteit overeenkomen: de soort meststoffen moet gelijk gedefinieerd zijn aan de betrokken grootboekrekening). Wanneer "soort" uiteenvalt in de individuele objecten en er aan dit entiteitstype behoefte bestaat naast het entiteitstype grootboekrekeningnummer en wanneer de definities van de entiteitstypen met elkaar overeenstemmen dan is er geen bezwaar om "soort" te modelleren als zijnde een (optionele) n:1 relatie met grootboekrekeningnummer en een (optionele) 1:n relatie met object.

Het entiteitstype waarderingsnorm heeft de naam (aard) en het begin van de geldigheidsduur als sleutelattributen. Een waarderingsnorm behoort bij een grootboekrekeningomschrijving. In een aantal gevallen kan het ook nog objectgebonden zijn. Naast waarderingsnormen kunnen er ook waarderingsregels (bijvoorbeeld afboeken van voorraden volgens LIFO- of FIFO-systeem) zijn die de waardering beïnvloeden.

Figuur 3.2 Datamodel takdoorsnijdend model

connector 6: alleen bij "andere" administratieve organisatie (niet-kasboekargrarier). De optionaliteit van connector 7 vervalt dan

3.7 Afschrijving en herwaardering

Door bij het entiteitstype Vast Actief naast de aanschafwaarde ook steeds de cumulatieve afschrijving en (voor de bedrijfseconomische waardering) de cumulatieve herwaardering op te nemen is de boekwaarde bekend. Per actief is er echter op die manier maar één boekwaarde en er is geen direct inzicht in het historische verloop van de boekwaarde. Indirect kan dat bij een ongewijzigd afschrijvingsverloop gemakkelijk worden verkregen door voor de verstreken perioden de afschrijving te reconstrueren. Is er echter in de loop der tijd een wijziging aangebracht in het afschrijvingsverloop of is er geherwaardeerd dan wordt zo'n reconstructie al snel onmogelijk. De vraag is nu of dat een gemis is. De informatiewaarde van zo'n historisch overzicht is gering. Als na elke periode een activaoverzicht gemaakt wordt (zoals dat in het UMPIRE-rapport gedefinieerd is) dan is dat overzicht raadpleegbaar. Wie dat geen garantie genoeg vindt, zou van de afschrijving c.q herwaardering van elk actief een aparte boeking kunnen maken. Ook dan is een historisch overzicht op te stellen wanneer daaraan dan toch behoefte is.

Als men van mening is dat zo'n historisch verloop veel informatiewaarde heeft en dat de opstelling ervan per actief ten allen tijde gegarandeerd moet zijn, zouden naast het entiteitstype "vast actief" twee andere entiteitstypen kunnen worden onderscheiden namelijk: afschrijving en herwaardering. Het entiteitstype herwaardering kan ook gebruikt worden voor de aanwas/aanfok. Het zou ook denkbaar zijn deze entiteitstypen te combineren. De attributen cumulatieve fiscale afschrijving, cumulatieve bedrijfseconomische afschrijving over de aanschafwaarde, cumulatieve bedrijfseconomische afschrijving over de herwaardering, cumulatieve herwaardering en cumulatieve aanfok/aanwas worden dan redundant. In het datamodel zijn zowel deze entiteitstypen opgenomen als ook de redundante attributen, zodat de gebruiker een keuzemogelijkheid heeft.

3.8 Afgeleide overzichten

Op basis van de (gecontroleerde) boekingsregels kunnen alle benodigde overzichten worden vervaardigd. Deze overzichten zijn grofweg in te delen in twee groepen: "officiële" overzichten die bedoeld zijn voor langdurig en eventueel extern, formeel gebruik (zoals de balans, winst- en verliesrekening, BTW-aangifte etc.) en de meer boekhoudkundige hulpstaten voor tijdelijk en voornamelijk intern gebruik (zoals overzichten grootboekrekeningen, journaal, proefbalans, saldibalans etc.).

Bij het samenstellen van overzichten uit de laatste groep wordt niet direct nieuwe informatie gecreëerd. De hulpstaten worden veelal gebruikt om de administratie door te lichten en af te sluiten en zijn daardoor zeer snel verouderd. Het heeft geen zin

om daarvoor entiteitstypen te creëren omdat alle versies die bij boekhoudproces ontstaan weer verloren mogen gaan.

Bij de eerste groep overzichten ligt dat echter anders. Weliswaar blijft het creëren van nieuwe informatie beperkt tot het blokkeren (beveiligen tegen wijzigingen) van de bij het maken van het overzicht gebruikte boekingen, maar het feit dat deze overzichten gebruikt worden in de gegevensuitwisseling met derden pleit er toch voor deze overzichten uitdrukkelijk te definiëren.

In het model is dat op bescheiden wijze gedaan. Overzichten vallen - zoals zoveel administratieve stukken - uiteen in een "kop" en een aantal regels. Nu zouden voor alle denkbare overzichten dus twee entiteitstypen geïntroduceerd kunnen worden. Daar is om doelmatigheidsredenen vanaf gezien. Zo'n lijst zou weinig nieuws opleveren en snel verouderen. Vandaar dat het model beperkt is tot de twee typen "afgeleid overzicht" en "overzichtsregels". Het entiteit-type afgeleid overzicht heeft de naam, het tijdvak/tijdstip en de creatie-datum als sleutels. Verder is als verplicht attribuut het lay-out masker opgenomen dat verwijst naar de geuniformeerde modellen die in het rapport "UMPIRE" (LEI/VLB, 1987b) zijn opgenomen. De overzichtsregels worden geïdentificeerd door de omschrijving en/of de grootboekrekeningcode, die automatisch de plaats in het masker van het betreffende overzicht aangeeft.

Mogelijkerwijze zal voor overzichten van kengetallen ook het attribuut "naam" als sleutel opgenomen moeten worden.

LITERATUUR

A.H. van der Boom en F. van der Grift;
"Computer en Journaalpost";
in: Maandblad voor bedrijfsadministratie en organisatie, 1986.

A.H. van der Boom en F. van der Grift;
"Gegevensinbreng en een geautomatiseerde administratie"
in: Maandblad voor bedrijfsadministratie en organisatie, 1988.

H. Edey;
"Don't despise double entry";
in: Accountancy, september 1985.

B. Harper;
"Old accounting theory slows database advance";
in: Accountancy, maart 1985.

B. Harper;
"Using databases for accounting creatively";
in: Accountancy, mei 1985.

J. Kevelam;
Hoofddlijnen van het voortgezet boekhouden, Groningen, 1979.

A.J. van 't Klooster et al.;
Polyeconomisch Zakboekje, 1980.

J. Linders;
"Computerboekhouden, een korte evaluatie";
in: Maandblad bedrijfsadministratie en organisatie, 1985.

J. Linders;
"Computer en Journaalpost";
in: Maandblad Bedrijfsadministratie en Organisatie, 1987.

J. Linders;
"De betekenis van de proefbalans in het computerboekhouden";
in: Maandblad voor bedrijfsadministratie en Organisatie, 1987.

Ch. E. Rundgren en M. Nesary;
"New Views breaks the rules";
in: PC-World, september, 1987.

R.W. Starreveld;
Bestuurlijke informatie verzorging, deel I.;
Alphen aan de Rijn, 1981.

LITERATUUR (vervolg)

J. Verhoeve;

"De structuur van een boekhoudpakket";

in: Accountancy en Bedrijfskunde, maandschrift, nr 6/1986.

M. van Wallenburg;

"Boekhouden met een computer, een korte evaluatie";

in: Maandblad voor Bedrijfsadministratie en Organisatie, 1984.

Bijlage 1 Procesbeschrijvingen

Proces 12.1.A Opzetten administratieve organisatie

Omschrijving: Het inrichten van de administratie naar de wensen van de agrariër, met gebruikmaking van het TDM en de takinformatiemodellen waarbij rekening wordt gehouden met de juistheid van de management informatiebron voor de agrariër en met de boekhoudkundige, fiscale en controle-technische eisen van externe organisaties (zoals de fiscus).

Dit proces bestaat uit:

- 12.1.A.1 Inventariseren onderdelen FAE
- 12.1.A.2 Kiezen uit verslaggevingsopties
- 12.1.A.3 Kiezen bij te houden registraties en gegevensverzamelingen
- 12.1.A.4 Opzetten en onderhouden grootboekrekeningstelsel

Proces 12.1.A.1 Inventariseren onderdelen van de FAE

Omschrijving: Het beschrijven van de onderscheiden onderdelen van het bedrijf, de ondernemingsvormen en gezin(nen) die voor de administratie van belang zijn.

De benodigde gegevens komen uit diverse bronnen.

Opgeleverde gegevens voor entiteittype:

ONDERNEMER

- (verkorte) identificatie
- Fiscaal nummer
- Familienaam
- Voornamen
- Voorletters
- Roepnaam
- Titulatuur
- Geboortedatum
- Geboorteplaats
- Nationaliteit
- Geslacht
- Burgerlijke status
- Straat en huisnummer
- Postcode - plaats
- Gemeente
- Telefoonnummer privé
- Postadres
- Postcode + plaats postadres
- Overlijdensdatum
- Samenwoningsvorm
- Testament ja/nee
- Verzekeringsvorm ziektekosten

PARTNER

- Fiscaal nummer
- Familienaam
- Voornamen
- Voorletters
- Roepnaam
- Titulatuur
- Straat en huisnummer
- Postcode - plaats
- Gemeente
- Telefoonnummer privé
- Postadres
- Postcode + plaats postadres
- Geboortedatum
- Geboorteplaats
- Nationaliteit
- Geslacht
- Datum huwelijk/start samenlevingsvorm
- Huwelijkse voorwaarden/samenlevingscontract
- Ontbindingsdatum huwelijk/samenlevingsvorm
- Ontbindingsreden
- Alimentatieverplichting
- Huidige burgerlijke status
- Verzekeringsvorm ziektekosten
- Aantal kinderen

KIND

- Fiscaal nummer
- Familienaam
- Voornamen
- Voorletters
- Roepnaam
- Titulatuur
- Geboortedatum
- Geboorteplaats
- Nationaliteit
- Geslacht
- Burgerlijke status
- Thuiswonend/uitwonend

ONDERNEMINGSVORM (jur. fisc.)

- Identificatie
- Naam
- Straat en huisnummer
- Postcode/woonplaats
- Gemeente
- Telefoonnummer
- Postadres
- Postcode/plaats
- Rechtsvorm
- Volledige (statutaire) naam
- Oprichtingsdatum
- Beëindigingsdatum
- Doel/bedrijfsomschrijving
- Fiscale oprichtingsdatum
- Stamrechtverplichting
- Ingangsdatum stamrecht
- Pensioenverplichting directeur
- Nummer handelsregister
- Vestigingsplaats kamer van koophandel
- Aantal firmanten
- Perfecte datum
- Maatschappelijk kapitaal
- Aantal aandelen
- Geplaatst kapitaal
- Gestort kapitaal
- Jaarvergadering
- Stemovereenkomst
- Statutaire vestigingsplaats
- Aantal commissarissen
- Aantal aandeelhouders
- Aantal directeuren
- Belastinginspectie
- Fiscaal nummer
- (Firma)nummer bij belastingdienst
- Ondernemingsnummer loonbelasting
- Bedrijfsvereniging
- Inschrijfnummer kamer van koophandel
- OB-nummer
- Stamnummer Vpb
- BTW-regime

BEDRIJF

- Naam
- Straat en huisnummer
- Postcode/plaats
- Telefoonnummer bedrijf
- Meitellingsnummer (STULMnummer)
- PVC-nummer
- PVS-nummer
- Bedrijfstype
- Bedrijfsactiviteiten

Proces 12.1.A.2 Kiezen uit verslaggevingsopties

Omschrijving: Het maken van een keuze uit de beschikbare rapportagemodellen.
Deze zijn gedefinieerd in het UMPIRE-rapport.

Benodigde gegevens van entiteittype:

BEDRIJF

- Bedrijfstype
- Bedrijfsactiviteiten

Opgeleverde gegevens voor entiteittype:

ONDERNEMINGSVORM (jur. fisc.)

- Gekozen verslaggevingsmodel balans
- Gekozen verslaggevingsmodel winst- en verliesrekening
- Gekozen verslaggevingsmodel staat van herkomst en besteding van middelen
- Gekozen verslaggevingsmodel overzicht verloop vermogen
- Gekozen verslaggevingsmodel berekening ondernemingsoverschot
- Gekozen verslaggevingsmodel mutaties vaste activa
- Gekozen verslaggevingsmodel liquiditeitsverslag

Proces 12.1.A.3 Kiezen bij te houden registraties en gegevensverzamelingen

Omschrijving: Vastleggen welke dagboeken nodig zijn om te voldoen aan de eisen die aan de administratie zijn gesteld.

Benodigde gegevens van entiteittype:

ONDERNEMINGSVORM

- BTW-regime
- Gekozen verslaggevingsmodel balans
- Gekozen verslaggevingsmodel W+V-rekening
- Gekozen verslaggevingsmodel SHBM
- Gekozen verslaggevingsmodel OVV
- Gekozen verslaggevingsmodel berekening ondernemersoverschot
- Gekozen verslaggevingsmodel mutaties vaste activa
- Gekozen verslaggevingsmodel liquiditeitsverslag

Opgeleverde gegevens: voor entiteittype:

DAGBOEKIDENTIFICATIE

- Dagboekidentificatie
- Omschrijving dagboek
- Grootboekrekeningnummer/subrekeningnummer

Proces 12.1.A.4 Opzetten en onderhouden grootboekrekeningstelsel

Omschrijving: Het vastleggen van de gewenste detaillering in het grootboekrekeningstelsel. Dit is gedefinieerd in het rapport GRAS.

Benodigde gegevens van entiteittype:

DAGBOEKIDENTIFICATIE

- Dagboekcode
- Omschrijving dagboek

ONDERNEMINGSVORM

- Gekozen verslaggevingsmodel balans
- Gekozen verslaggevingsmodel W+V-rekening
- Gekozen verslaggevingsmodel SHBM
- Gekozen verslaggevingsmodel OVV
- Gekozen verslaggevingsmodel berekening ondernemersoverschot
- Gekozen verslaggevingsmodel mutaties vaste activa
- Gekozen verslaggevingsmodel liquiditeitsverslag

Opgeleverde gegevens voor entiteittype:

GROOTBOEKREKENINGOMSCHRIJVING

- Grootboekrekeningnummer
- Naam grootboekrekening
- Uitgebreide omschrijving (in toelichting)
- Mnemonische code
- Openingsdatum
- Sluitingsdatum

Proces 12.1.B Onderhouden waarderingsnormen en stamgegevens

Dit proces valt uiteen in:

- 12.1.B.1 Onderhouden waarderingsnormen
- 12.1.B.2 Onderhouden stamgegevens werknemer, andere partij
- 12.1.B.3 Onderhouden stamgegevens vaste activa

Proces 12.1.B.1 Onderhouden waarderingsnormen

Omschrijving: Het actualiseren van de waarderingsnormen die voor het uitwerken van de administratie benodigd zijn.

Benodigde gegevens: De bron van de benodigde gegevens ligt bij het accountantskantoor of (soms) bij de ondernemer.

Opgeleverde gegevens voor entiteitstype:

WAARDERINGSNORM

- Code van de norm
- Verstrekker van de norm
- Begindatum van de geldigheidsduur van de norm
- Einddatum van de geldigheidsduur van de norm
- Omschrijving van de norm
- Inhoud van de norm

WAARDERINGSNORM

- Einddatum van de geldigheidsduur van de norm

Proces 12.1.B.2 Onderhouden stamgegevens werknemer, andere partij

Omschrijving: Het onderhouden van de stamgegevens van externe relaties zoals werknemers, afnemers en leveranciers.

Benodigde gegevens: facturen en werknemersverklaringen

Opgeleverde gegevens voor entiteitstype:

ANDERE PARTIJ

- Identificatie
- Naam
- Straat + huisnummer
- Postcode + woonplaats
- Naam contactpersoon
- Telefoonnummer
- (post)bankrekeningnummer
- Datum opname gegevens
- Branchetype
- Soort debiteur
- Afleveradres
- Afleverplaats

WERKNEMER 1)

- Identificatie werknemer
- Familienaam
- Voorletters
- Titulatuur
- Adres
- Woonplaats
- Telefoonnummer
- (post)bankrekeningnummer
- Datum opname gegevens
- Fiscaal nummer
- Geboortedatum
- Geslacht
- Burgerlijke status
- Loonbelastingnummer

1) Een aantal attributen kan ook worden vastgelegd in het proces "beheer arbeid".

Proces 12.1.B.3 Vastleggen stamgegevens vast actief

Omschrijving: Het vastleggen van gegevens van vaste actief mede naar aanleiding van investeren en desinvesteren en wijzigen van het afschrijvingsproces.

Benodigde gegevens van entiteittype:

FACTUUR INKOMEND

- Factuurnummer andere partij
- Identificatie andere partij
- Factuurdatum
- Bedrag (inclusief BTW)
- Valutasoort

WAARDERINGSNORM (bij zelfbouw)

- Code van de norm
- Omschrijving van de norm
- Begindatum geldigheidsduur
- Einddatum geldigheidsduur
- Inhoud van de norm

VERBRUIK (bij zelfbouw)

- Objectcode
- Hoeveelheid

FACTUURREGEL INKOMEND

- Factuurnummer andere partij
- Identificatie andere partij
- Factuurregelnummer
- Bedrag
- Debet/credit
- BTW-kenmerk incl/excl
- Hoeveelheid
- Eenheidscode
- Objectcode
- Grootboekrekeningnummer/subrekeningnummer
- Omschrijving
- Prijs per eenheid
- BTW-bedrag
- BTW-soort
- BTW-percentag

VAST ACTIEF (bij inruil, ter berekening vervangingsreserve)

- Fiscale aanschafwaarde
- Cumulatieve fiscale afschrijving
- Verkoopprijs

Opgeleverde gegevens voor entiteitstype

VAST ACTIEF

- Objectidentificatie
- Objectnaam
- Aanschafwaarde
- Fiscale aanschafdatum
- Fiscale aanschafwaarde
- Fiscale afschrijvingspercentage
- Fiscaal afschrijvingsstelsel
- Begindatum fiscale afschrijving
- Einddatum fiscale afschrijving
- Pachtersinvestering
- Fiscale levensduur
- Fiscale restwaarde
- Fiscale vervangingsreserve(aankoop)
- Objectidentificatie ingeruilde object
- Bedrijfseconomische aanschafdatum
- Bedrijfseconomische aanschafwaarde
- Bedrijfseconomische afschrijvingspercentage
- Bedrijfseconomische afschrijvingsstelsel
- Begindatum bedrijfseconomische afschrijving
- Einddatum bedrijfseconomische afschrijving
- Datum laatst plaatsgevonden bedrijfseconomische afschrijving
- Bedrijfseconomische levensduur
- Bedrijfseconomische restwaarde
- Verkoopprijs
- Datum verkoop
- Datum buitengebruikstelling

Proces 12.1.C Inboeken in de financiële administratie

Omschrijving: Het toevoegen van bijkomende informatie aan de primaire registraties om de gegevens te laten voldoen aan de vereisten (o.a. met betrekking tot rubricering) van de financiële administratie.

Proces 12.1.C.1 Inboeken van het betalingsverkeer

Omschrijving: Het verwerken van gegevens uit het betalingsverkeer in de financiële administratie.

Toelichting:

Dit proces valt uiteen in:

12.1.C.1.1 Inboeken betalingen en ontvangsten

12.1.C.1.2 Inboeken gelden onderweg

Proces 12.1.C.1.1 Inboeken betalingen en ontvangsten

Omschrijving: Het splitsen en coderen van betalingen en ontvangsten aan de hand van gegevens van facturen, leveringen en (sub)grootboekrekeningen.

Benodigde gegevens van entiteitstype:

WERKELIJKE BETALING

- Dagboekidentificatie
- Volgnummer werkelijke betaling
- Bedrag
- Debet/dredit
- Valutadatum
- Valutasoort
- Volgnummer betaalbewijs
- Regelvolgnummer betaalbewijs
- Omschrijving

FACTUUR INKOMEND

- Factuurnummer andere partij
- Identificatie andere partij

FACTUURREGEL INKOMEND

- Factuurnummer andere partij
- Identificatie andere partij
- Factuurregelnummer
- Bedrag
- Debet/credit
- BTW-kenmerk incl/excl
- Hoeveelheid
- Eenheidscode
- Objectcode
- Grootboekrekeningnummer/subrekeningnummer
- Omschrijving
- Prijs per eenheid
- BTW-bedrag
- BTW-soort
- BTW-percentag

GROOTBOEKREKENINGOMSCHRIJVING

- Grootboekrekeningnummer
- Korte omschrijving
- Uitgebreide omschrijving (in toelichting)
- Mnemonische code
- Openingsdatum
- Sluitingsdatum

Opgeleverde gegevens voor entiteitstype:

BOEKing

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Boekingsdatum
- Valutadatum
- Gebruikte omrekeningskoers vreemde valuta

BOEKINGSREGEL

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Nummer boekingsregel
- Grootboekrekeningnummer
- Begindatum looptijd geldigheid
- Einddatum looptijd geldigheid
- Bedrag
- D/C
- Omschrijving
- Hoeveeheid
- Eenheid

Proces 12.1.C.8 Inboeken privé inbreng en onttrekking

Omschrijving: Dit betreft overdrachten tussen onderdelen van de FAE anders dan overdracht in geld. Deze boeking kan gebaseerd zijn op het werkelijk verbruik/de werkelijke inbreng of op een normatieve stelpost. In het laatste geval spreekt men van "toerekening".

Dit proces valt uiteen in:

- 12.1.C.8.1 Inboeken van privé-inbreng van goederen en diensten
- 12.1.C.8.2 Inboeken van privé-verbruik van gereed produkt, grondstoffen en diensten

Proces 12.1.C.8.1 Inboeken privé-inbreng van goederen en diensten

Omschrijving: Dit proces legt de inbreng van goederen en diensten in de onderneming(en) van de FAE vast. Voor zover dit geen enkelvoudige inbreng aanduidt, maar de onttrekkingen over een geheel tijdvak, dan dient het tijdvak aangeduid te worden.

Benodigde gegevens van entiteittype:

WAARDERINGSNORM

- Code van de norm
- Omschrijving van de norm
- Begindatum van de geldigheidsduur van de norm
- Einddatum van de geldigheidsduur van de norm
- Aard van de norm
- Inhoud van de norm

Opgeleverde gegevens voor entiteittype:

BOEKING

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Boekingsdatum
- Valutadatum
- Gebruikte omrekeningkoers vreemde valuta

BOEKINGSREGEL

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Nummer boekingsregel
- Begindatum looptijd geldigheid
- Einddatum looptijd geldigheid
- Grootboekrekeningsnummer
- Bedrag boekingsregel
- D/C
- Omschrijving
- Hoeveelheid
- Eenheid

Proces 12.1.C.8.2 Inboeken privé ge- en -verbruik van gereed produkt, grondstoffen en diensten

Omschrijving: Dit proces legt het verbruik van goederen en diensten zonder verdere economische tegenprestatie uit de onderneming(en) van de FAE vast. Voor zover dit geen enkelvoudige onttrekking aanduidt, maar de onttrekkingen over een geheel tijdvak, dan dient het tijdvak aangeduid te worden.

Benodigde gegevens van entiteittype:

WAARDERINGSNORM

- Code van de norm
- Omschrijving van de norm
- Begindatum van de geldigheidsduur van de norm
- Einddatum van de geldigheidsduur van de norm
- Inhoud van de norm

VAST ACTIEF

- Objectidentificatie
- Objectnaam
- Aanschafwaarde
- Fiscale aanschafdatum
- Fiscale aanschafwaarde
- Fiscale afschrijvingspercentage
- Fiscaal afschrijvingsstelsel
- Begindatum fiscale afschrijving
- Einddatum fiscale afschrijving
- Datum laatst plaatsgevonden fiscale afschrijving
- Fiscale levensduur
- Fiscale restwaarde
- Cumulatieve fiscale afschrijving
- Bedrijfseconomische aanschafdatum
- Bedrijfseconomische aanschafwaarde
- Bedrijfseconomische afschrijvingspercentage
- Bedrijfseconomische afschrijvingsstelsel
- Begindatum bedrijfseconomische afschrijving
- Einddatum bedrijfseconomische afschrijving
- Datum laatst plaatsgevonden bedrijfseconomische afschrijving
- Bedrijfseconomische levensduur
- Bedrijfseconomische restwaarde
- Cumulatieve bedrijfseconomische afschrijving

ONDERNEMER

- Samenwoningsvorm

KIND

- Thuiswonend/uitwonend

OBJECT

- Hoeveelheid

Opgeleverde gegevens voor entiteittype:

BOEKING

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Boekingsdatum
- Valutadatum
- Gebruikte omrekeningskoers vreemde valuta

BOEKINGSREGEL

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Nummer boekingsregel
- Grootboekrekeningnummer
- Begindatum looptijd geldigheid
- Einddatum looptijd geldigheid
- Bedrag boekingsregel
- D/C
- Hoeveeheid
- Eenheid
- Omschrijving

Proces 12.1.C.9 Inboeken van overige periodieke posten

Omschrijving: Het inboeken van zich over de gehele periode uitstreckende kosten of opbrengsten. Het kenmerk van deze boekingen is dat er juist daarom een begin- en eindtijdstip aan de "looptijd" van die boekingen toegekend kan worden.

Dit proces valt uiteen in:

- 12.1.C.9.1 Berekenen en inboeken van afschrijving
- 12.1.C.9.2 Berekenen en inboeken herwaardering
- 12.1.C.9.3 Berekenen en inboeken berekende rente
- 12.1.C.9.4 Berekenen en inboeken berekende pacht
- 12.1.C.9.5 Berekenen en inboeken berekende arbeidskosten

Proces 12.1.C.9.1 Berekenen en inboeken van afschrijving

Omschrijving: Het afschrijven van de vaste activa. Dit is een volledig intra-comptabel proces, anders van aard dan inventarisatie. De aanleiding tot uitvoering van het proces is het verloop van de tijd en de daaruit voortvloeiende noodzaak om de boekhouding bij te werken.

Dit proces valt uiteen in:

- 12.1.C.9.1.1 Berekenen en inboeken fiscale afschrijving
- 12.1.C.9.1.2 Berekenen en inboeken bedrijfseconomische afschrijving

Proces 12.1.C.9.1.1 Berekenen en inboeken fiscale afschrijving

Omschrijving: Het afschrijven van vaste activa op fiscale waarde.

Benodigde gegevens van entiteittype:

VAST ACTIEF

- Objectidentificatie
- Objectnaam
- Fiscale aanschafdatum
- Fiscale aanschafwaarde
- Fiscale afschrijvingspercentage
- Fiscaal afschrijvingsstelsel
- Begindatum fiscale afschrijving
- Einddatum fiscale afschrijving
- Datum laatst plaatsgevonden fiscale afschrijving
- Fiscale levensduur
- Fiscale restwaarde
- Cumulatieve fiscale afschrijving
- Vervangingsreserve

Opgeleverde gegevens voor entiteittype:

VAST ACTIEF

- Datum laatst plaatsgevonden fiscale afschrijving
- Cumulatieve fiscale afschrijving

AFSCHRIJVING

- Objectidentificatie
- Datum laatst plaats gevonden fiscale afschrijving
- Fiscaal/bedrijfseconomisch (=fiscaal)
- Afschrijvingsbedrag

BOEKING

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Boekingsdatum
- Valutadatum

BOEKINGSREGEL

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Nummer boekingsregel
- Grootboekrekeningnummer
- Bedrag boekingsregel
- Begindatum looptijd geldigheid
- Einddatum looptijd geldigheid
- D/C
- Hoeveelheid
- Eenheid
- Omschrijving

12.1.C.9.1.2 Berekenen en inboeken bedrijfseconomische afschrijving

Omschrijving: Het afschrijven van vaste activa volgens bedrijfseconomische gezichtspunten.

Benodigde gegevens van entiteittype:

VAST ACTIEF

- Objectidentificatie
- Objectnaam
- Aanschafwaarde
- Bedrijfseconomische aanschafdatum
- Bedrijfseconomische aanschafwaarde
- Bedrijfseconomische afschrijvingspercentage
- Bedrijfseconomische afschrijvingsstelsel
- Begindatum bedrijfseconomische afschrijving
- Einddatum bedrijfseconomische afschrijving
- Datum laatst plaatsgevonden bedrijfseconomische afschrijving
- Bedrijfseconomische levensduur
- Bedrijfseconomische restwaarde
- Cumulatieve herwaardering
- Cumulatieve bedrijfseconomische afschrijving over de aanschafwaarde
- Cumulatieve bedrijfseconomische afschrijving over de herwaardering

Opgeleverde gegevens voor entiteittype:

VAST ACTIEF

- Datum laatst plaatsgevonden bedrijfseconomische afschrijving
- Cumulatieve bedrijfseconomische afschrijving over de aanschafwaarde
- Cumulatieve bedrijfseconomische afschrijving over de herwaarderingen

AFSCHRIJVING

- Objectidentificatie
- Datum laatst plaatsgevonden bedrijfseconomische afschrijving
- Fiscaal/bedrijfseconomische (=bedr. econ.)
- Aanschafwaarde/herwaardering
- Afschrijvingsbedrag

BOEKING

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Boekingsdatum
- Valutatatum

BOEKINGSREGEL

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Nummer boekingsregel
- Grootboekrekeningnummer
- Bedrag boekingsregel
- Begindatum looptijd geldigheid
- Einddatum looptijd geldigheid
- D/C
- Hoeveelheid
- Eenheid
- Omschrijving

Proces 12.1.C.9.2 Berekenen en inboeken herwaardering

Omschrijving: Berekenen en inboeken van herwaardering van vaste activa.

Benodigde gegevens van entiteittype:

VAST ACTIEF

- Objectidentificatie
- Objectnaam
- Datum laatst plaatsgevonden bedrijfseconomische herwaardering
- Cumulatieve herwaardering

WAARDERINGSNORM

- Code van de norm
- Begindatum van de geldigheidsduur van de norm
- Einddatum van de geldigheidsduur van de norm
- Omschrijving van de norm
- Inhoud van de norm

Opgeleverde gegevens voor entiteittype:

VAST ACTIEF

- Cumulatieve herwaardering
- Datum laatst plaatsgevonden herwaardering

HERWAARDERING

- Objectidentificatie
- Datum laatst plaatsgevonden herwaardering
- Herwaardering/aanwas of -fok
- Fiscaal/bedrijfseconomisch
- Bedrag

BOEKING

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Valutadatum

BOEKINGSREGEL

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Nummer boekingsregel
- Grootboekrekeningnummer
- Bedrag boekingsregel
- Begindatum looptijd geldigheid
- Einddatum looptijd geldigheid
- D/C
- Hoeveelheid
- Eenheid
- Omschrijving

Proces 12.1.C.9.3 Berekenen en inboeken berekende rente

Omschrijving: Het berekenen en inboeken van de berekende rentekosten over het eigen vermogen (bedrijfseconomische waardering).

Benodigde gegevens van entiteittype:

VASTE ACTIVA

- Objectidentificatie
- Objectnaam
- Bedrijfseconomische aanschafwaarde
- Datum laatst plaatsgevonden bedrijfseconomische afschrijving
- Datum laatst plaatsgevonden bedrijfseconomische herwaardering
- Cumulatieve bedrijfseconomische afschrijving over de aanschafwaarde
- Cumulatieve bedrijfseconomische afschrijving over de herwaardering
- Cumulatieve herwaardering
- Cumulatieve bedrijfseconomische aanwas/aanfok

WAARDERINGSNORM

- Code van de norm
- Begindatum van de geldigheidsduur van de norm
- Einddatum van de geldigheidsduur van de norm
- Omschrijving van de norm
- Inhoud van de norm

Opgeleverde gegevens entiteittype:

BOEKING

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Boekingsdatum
- Gebruikte omrekeningskoers vreemde valuta

BOEKINGSREGEL

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Nummer boekingsregel
- Begindatum looptijd geldigheid
- Einddatum looptijd geldigheid
- Grootboekrekeningsnummer
- Bedrag boekingsregel
- D/C
- Omschrijving

Proces 12.1.C.9.4 Berekenen en inboeken berekende pacht

Omschrijving: Het berekenen en inboeken van de berekende pacht.

Dit proces valt uiteen in:

12.1.C.9.4.1 Berekenen pacht als correctie voor (te) lage familiepacht

12.1.C.9.4.2 Berekenen pacht voor waardering op pachtbasis

Proces 12.1.C.9.4.1 Berekenen pacht als correctie voor te lage familiepacht

Omschrijving: Het berekenen en inboeken van de op bedrijfseconomische basis berekende pachtkosten als aanvulling op normatief gezien te lage betaalde pacht.

Benodigde gegevens van entiteittype:

EXTERNE OVEREENKOMST

- Betalingsvoorwaarde(n)

WAARDERINGSNORM

- Code van de norm
- Begindatum van de geldigheidsduur van de norm
- Einddatum van de geldigheidsduur van de norm
- Omschrijving van de norm
- Inhoud van de norm

BOEKing

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Boekingsdatum
- Valutadatum
- Gebruikte omrekeningskoers vreemde valuta

BOEKINGSREGEL

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Nummer boekingsregel
- Begindatum looptijd geldigheid
- Einddatum looptijd geldigheid
- Grootboekrekeningnummer
- Bedrag
- D/C
- Omschrijving

Opgeleverde gegevens voor entiteittype:

BOEKing

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Boekingsdatum
- Valutadatum
- Gebruikte omrekeningskoers vreemde valuta

BOEKINGSREGEL

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Nummer boekingsregel
- Begindatum looptijd geldigheid
- Einddatum looptijd geldigheid
- Grootboekrekeningnummer
- Bedrag
- D/C
- Omschrijving

Proces 12.1.C.9.4.2 Berekenen pacht voor waardering op pachtbasis

Omschrijving: Het berekenen en inboeken van de op bedrijfseconomische basis berekende pachtkosten over eigen bedrijfsbezittingen, met name voor bedrijfsvergelijking.

Benodigde gegevens van entiteittype:

WAARDERINGSNORM

- Code van de norm
- Begindatum van de geldigheidsduur van de norm
- Einddatum van de geldigheidsduur van de norm
- Omschrijving van de norm
- Inhoud van de norm

VAST ACTIEF

- Objectidentificatie
- Objectnaam
- Hoeveelheid

Opgeleverde gegevens voor entiteittype:

BOEKING

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Boekingsdatum
- Valutadatum
- Gebruikte omrekeningskoers vreemde valuta

BOEKINGSREGEL

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Nummer boekingsregel
- Grootboekrekeningnummer
- Begindatum looptijd geldigheid
- Einddatum looptijd geldigheid
- Bedrag
- D/C
- Omschrijving

Proces 12.1.C.9.5 Berekenen en inboeken berekende arbeidskosten

Omschrijving: Het berekenen en inboeken van de waarde van de arbeid zoals ingebracht in de onderneming door de ondernemer en zijn gezin, dit onder verrekening van de uitbetaalde arbeid.

Benodigde gegevens van entiteittype:

WAARDERINGSNORM

- Code van de norm
- Begindatum van de geldigheidsduur van de norm
- Einddatum van de geldigheidsduur van de norm
- Omschrijving van de norm
- Inhoud van de norm

ONDERNEMER

- Familienaam
- Voorletters
- Geboortedatum
- Geslacht

PARTNER

- Familienaam
- Voorletters
- Geboortedatum
- Geslacht
- Burgerlijke status

KIND

- Familienaam
- Voorletters
- Geboortedatum
- Geslacht

WERKNEMER

- Directeur/aandeelhouder

VERBRUIK

- Aantal gewerkte uren

BOEKING (i.v.m. al betaalde loon)

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Boekingsdatum
- Valutatatum

BOEKINGSREGEL

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Nummer boekingsregel
- Grootboekrekeningsnummer
- Bedrag
- D/C
- Omschrijving
- Begindatum looptijd geldigheid
- Einddatum looptijd geldigheid

Opgeleverde gegevens voor entiteittype:

BOEKING

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Boekingsdatum
- Valutatatum
- Gebruikte omrekeningskoers vreemde valuta

BOEKINGSREGEL

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Nummer boekingsregel
- Grootboekrekeningnummer
- Begindatum looptijd geldigheid
- Einddatum looptijd geldigheid
- Bedrag boekingsregel
- D/C
- Omschrijving

Proces 12.1.C.11 Inboeken overige posten

Omschrijving: Inboeken van de overige boekingen, die niet tot een van de vorige processen behoren.

De nog niet genoemde processen zijn:

12.1.C.11.1 Inboeken beginbalans

12.1.C.11.2 Maken van correcties op boekingen, die niet meer gewijzigd mogen worden

Proces 12.1.C.11.1 Inboeken beginbalans

Omschrijving: Het inboeken van de beginbalans, dit is de invoer van een al bestaande FAE in een te openen boekhouding.

Opgeleverde gegevens voor entiteitstype:

BOEKING

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Boekingsdatum
- Valutatatum
- Gebruikte omrekeningskoers vreemde valuta

BOEKINGSREGEL

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Nummer boekingsregel
- Begindatum looptijd geldigheid
- Einddatum looptijd geldigheid
- Grootboekrekeningnummer
- Bedrag boekingsregel
- D/C
- Omschrijving

VOORRAAD OP BALANSDATUM

Proces 12.1.C.11.2 Maken van correcties op boekingen die niet meer gewijzigd
mogen worden

Omschrijving: Dit betreft de invoer van wijzigingen in eerder ingevoerde boekingen die bewaard moeten blijven, omdat de eerder ingevoerde gegevens niet meer gewijzigd mogen worden. Te denken valt aan gegevens voor de aangiftes loonbelastingen BTW, gegevens die in eerdere periodeoverzichten zijn gebruikt enz.

Benodigde gegevens van entiteittype:

BOEKING

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Boekingsdatum
- Valutatatum
- Gebruikte omrekeningskoers vreemde valuta

BOEKINGSREGEL

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Nummer boekingsregel
- Begindatum looptijd geldigheid
- Einddatum looptijd geldigheid
- Grootboekrekeningsnummer
- Bedrag boekingsregel
- D/C
- Omschrijving

FACTUUR-INKOMEND

- Factuurnummer andere partij
- Identificatie andere partij
- Factuurdatum
- Bedrag (inclusief BTW)
- Valutassoort
- Totaal BTW
- Omschrijving
- Nog openstaand bedrag
- Eigen toegekend factuurnummer
- Vervallen bedrag

FACTUURREGEL-INKOMEND

- Factuurnummer andere partij
- Identificatie andere partij
- Factuurregelnummer
- Bedrag
- Debet/credit
- BTW-kenmerk incl/excl
- Hoeveelheid
- Eenheidscode
- Objectcode
- Grootboekrekeningnummer/subrekeningnummer
- Omschrijving
- Prijs per eenheid
- BTW bedrag

- BTW soort
- BTW percentage
- Factuurregelstatus betaald
- Factuurregelstatus geaccepteerd
- Eigen toegekend factuurnummer
- Factuurnummer creditnota
- Factuurregelnummer creditnota
- Vervallen bedrag
- Reden van vervallen

Opgeleverde gegevens voor entiteittype:

BOEKING

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Boekingsdatum
- Valutadatum
- Gebruikte omrekeningskoers vreemde valuta

BOEKINGSREGEL

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Nummer boekingsregel
- Begindatum looptijd geldigheid
- Einddatum looptijd geldigheid
- Grootboekrekeningnummer
- Bedrag boekingsregel
- D/C
- Omschrijving

Proces 12.1.G Controleren

Omschrijving: Het nagaan of de gegevens in de financiële administratie voldoet aan de daaraan gestelde eisen.

Benodigde gegevens voor entiteitstype:
In principe alle vastgelegde gegevens

Opgeleverde gegevens voor entiteitstype:

BEDRIJF

- Datum laatste controle

Proces 12.2 Opstellen verslagen

Omschrijving: Het opstellen van overzichten die voor de ondernemer en/of anderen een zinvolle presentatie van informatie uit de financiële administratie zijn.

Benodigde gegevens voor entiteitstype:

ONDERNEMINGSVORM (jur. fisc.)

- Gekozen verslaggevingsmodel balans
- Gekozen verslaggevingsmodel winst- en verliesrekening
- Gekozen verslaggevingsmodel overzicht verloop vermogen
- Gekozen verslaggevingsmodel berekening ondernemersoverschot
- Gekozen verslaggevingsmodel mutaties vaste activa
- Gekozen verslaggevingsmodel liquiditeitsverslag

BOEKING

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Boekingsdatum
- Valutatatum

BOEKINGSREGEL

- Dagboekidentificatie
- Nummer boeking
- Begindatum looptijd geldigheid
- Einddatum looptijd geldigheid
- Hoeveelheid
- Eenheid
- Grootboekrekeningnummer
- Bedrag boekingsregel
- D/C

Opgeleverde gegevens voor entiteitstype:

AFGELEID OVERZICHT

- Identificatie
- Datum opstelling
- Soort overzicht
- Tijdvak/tijdstip van het overzicht
- Layout masker
- Opsteller van het overzicht

OVERZICHTSREGEL

- Omschrijving
- Hoeveelheid
- Eenheid
- Bedrag
- D/C
- Grootboekrekeningnummer

Bijlage 2 Entiteittypebeschrijvingen

Entiteittypebeschrijving: Boeking

Omschrijving: Een samenhangende groep regels, te zamen een financieel feit vormende, dat zodanig is bewerkt dat het in de financiële administratie kan worden verwerkt.

Attributen:

- * dagboekidentificatie
- * nummer boeking
- v boekingsdatum
- v valutadatum
- o gebruikte omrekeningskoers vreemde valuta

Entiteitstype: Boekingsregel

Omschrijving: Een regel met een gegeven uit de Boeking.

Attributen:

- * dagboekidentificatie
- * nummer boeking
- o begindatum looptijd geldigheid
- o einddatum looptijd geldigheid
- o hoeveelheid
- o eenheid
- v grootboekrekeningnummer
- v bedrag boekingsregel
- v D/C
- o omschrijving

Entiteitstype: Dagboekidentificatie

Omschrijving: Instrument voor het naar soort indelen van feiten die voor de financiële administratie van belang zijn.

Attributen:

- * dagboekidentificatie
- v omschrijving dagboek
- o grootboekrekeningnummer/subrekeningnummer
- o dagboeksoort

Entiteitstype: Vast actief

Omschrijving: Een individueel object dat tot de vaste activa wordt gerekend.

Attributen:

- * objectidentificatie
- * objectnaam
- o hoeveelheid
- o eenheid
- v pachtersinvestering
- v aanschafdatum
- v fiscale aanschafwaarde
- v fiscaal afschrijvingspercentage
- v fiscaal afschrijvingsstelsel
- v begindatum fiscale afschrijving
- v einddatum fiscale afschrijving
- v datum laatst plaatsgevonden fiscale afschrijving
- v fiscale levensduur
- v fiscale restwaarde
- o fiscale vervangingsreserve (toegerekend bij aankoop)
- o objectidentificatie ingeruilde object
- 0 objectidentificatie grootonderhoud
- v cumulatieve fiscale afschrijving
- o bedrijfseconomische aanschafwaarde
- o bedrijfseconomisch afschrijvingspercentage
- o bedrijfseconomisch afschrijvingsstelsel
- o begindatum bedrijfseconomische afschrijving
- o einddatum bedrijfseconomische afschrijving
- o datum laatst plaatsgevonden bedrijfseconomische afschrijving
- o bedrijfseconomische levensduur
- o bedrijfseconomische restwaarde
- o cumulatieve bedrijfseconomische afschrijving over de aanschafwaarde
- o cumulatieve bedrijfseconomische afschrijving over de herwaardering
- o datum laatst plaatsgevonden herwaardering
- o cumulatieve herwaardering
- o cumulatieve fiscale aanwas/aanfok
- o datum laatst plaatsgevonden fiscale aanwas/aanfok
- o cumulatieve bedrijfseconomische aanwas/aanfok
- o datum laatst plaatsgevonden bedrijfseconomische aanwas/aanfok
- o verkoopprijs
- o datum verkoop
- o datum buitengebruikstelling

Entiteitstype: Grootboekrekeningsomschrijving

Omschrijving: Een instrument voor het verzamelen van gelijksoortige kwantitatieve informatie en het samenvoegen daarvan tot totalen en/of saldi.

Attributen:

- * grootboekrekeningnummer
- v korte omschrijving
- o uitgebreide omschrijving (in toelichting)
- o mnemonische code
- o openingsdatum
- o sluitingsdatum

Entiteittype: Kind

Omschrijving: Kind van de ondernemer.

Attributen:

- * fiscaal nummer
- * familienaam
- * voornamen
- o voorletters
- o roepnaam
- o titulatuur
- v geboortedatum
- v geslacht
- v burgerlijke status
- v tijdstip vastlegging
- v geboorteplaats
- o nationaliteit
- v thuiswonend/uitwonend
- o overlijdensdatum

Entiteittype: Waarderingsnorm

Omschrijving: Gegeven dat nodig is om volgens richtlijnen tot eenduidige waarder-
dering of groepering van objecten te komen.

Attributen:

- * code van de waarderingsnorm
- o verstrekker van de waarderingsnorm
- * begindatum van de geldigheidsduur van de waarderingsnorm
- o einddatum van de geldigheidsduur van de waarderingsnorm
- v datum vastlegging van de waarderingsnorm
- v omschrijving van de waarderingsnorm
- v inhoud van de waarderingsnorm
- o eenheid

Entiteittypebeschrijving: Ondernemer

Omschrijving: Natuurlijk persoon die alleen of samen met anderen (een deel van) de onderneming(en) drijft.

Attributen:

- * familienaam
- * adres
- * woonplaats
- * geboortedatum
- o geboorteplaats
- o nationaliteit
- o titulatuur
- o voornamen
- v voorletters
- v roepnaam
- v gemeente
- o telefoonnummer privé
- o postadres
- o postcode + plaats postadres
- o overlijdensdatum
- o burgerlijke status
- o testament ja/nee
- v geslacht
- o verzekeringsvorm ziektekosten
- v fiscaal nummer
- o opleiding

Entiteittypebeschrijving: Partner

Omschrijving: (ex-)levenspartner van de ondernemer.

Attributen:

- * familienaam
- v geboortedatum
- o titulatuur
- o voornamen
- v voorletters
- v roepnaam
- v adres
- v woonplaats
- v gemeente
- o telefoonnummer privé
- o postadres
- o postcode + plaats postadres
- o nationaliteit
- o geboorteplaats
- o overlijdensdatum
- o huidige burgerlijke status
- o testament ja/nee
- v geslacht
- o opleiding
- o datum huwelijk/aanvang samenlevingsvorm
- o ontbindingsdatum huwelijk/samenlevingsvorm
- o ontbindingsreden
- o alimentatieverplichting
- o verzekeringsvorm ziektekosten
- o aantal kinderen
- o huwelijkste voorwaarden/samenlevingscontract
- v fiscaal nummer

Entiteit-typebeschrijving: Bedrijf

Omschrijving: Een technisch/economische eenheid voor de uitoefening van agrarische activiteiten.

Attributen:

- * naam
- v adres
- v woonplaats
- v telefoonnummer bedrijf
- o Meitellingnummer (STULMnummer)
- o PVC nummer (prov. voedsel commissaris)
- o PVS nummer (prod. voor siergewassen)
- v bedrijfstype
- v bedrijfsactiviteiten
- o datum laatste controle
- o datum laatste update grootboekrekeningstelsel

Entiteit-typebeschrijving: (Juridisch fiscale) Ondernemingsvorm

Omschrijving: Uit de Financieel Administratieve Eenheid af te sonderen deel dat een bedrijf (op winstgerichte activiteiten) uitoefent, met een eigen fiscale of juridische status. Als onderneming worden onder andere aangemerkt: de eenmanszaak, de BV, de maatschap, het buiten de maatschap gehouden bedrijfsvermogen van een maat etc.

Attributen:

- * identificatie
- v naam
- v adres
- v woonplaats
- v gemeente
- v telefoonnummer onderneming
- o postadres
- o postcode/plaats
- v gekozen verslaggevingsmodel balans
- v gekozen verslaggevingsmodel W+V-rekening
- v gekozen verslaggevingsmodel SHBM
- v gekozen verslaggevingsmodel OVV
- v gekozen verslaggevingsmodel berekening ondernemersoverschot
- v gekozen verslaggevingsmodel mutaties vaste activa
- v gekozen verslaggevingsmodel liquiditeitsverslag
- v rechtsvorm
- o volledige (statutaire) naam
- o oprichtingsdatum
- o beëindigingsdatum
- o doel/bedrijfsomschrijving
- o fiscale oprichtingsdatum (alleen voor rechtspersonen)
- o stamrechtverplichting
- o ingangsdatum stamrecht
- o pensioenverplichting directeur (alleen NV, BV)
- o nummer handelsregister (alleen rechtspersoon)
- o vestigingsplaats kamer van koophandel
- o aantal firmanten
- o perfect datum voor overeenkomst passeren bij notaris
- o maatschappelijk kapitaal (alleen, NV, BV)
- o aantal aandelen (idem)
- o geplaatst kapitaal (idem)
- o gestort kapitaal (idem)
- o jaarvergadering (idem)
- o stemovereenkomst (idem)
- o statutaire vestigingsplaats (alleen rechtspersonen)
- o aantal commissarissen (alleen NV, BV)
- o aantal aandeelhouders (idem)
- o aantal directeuren (idem)
- v belastinginspectie
- v fiscaalnummer
- v (firma)nummer bij belastingdienst
- v ondernemingsnummer loonbelasting
- v bedrijfsvereniging
- v inschrijfnummer kamer van koophandel
- v OB-nummer
- o stamnummer Vpb
- v BTW-regime

Entiteittypebeschrijving: Werknemer

Omchrijving: Persoon die tegen betaling werkzaamheden voor het bedrijf verricht waarbij geen sprake is van aanneming of werk door derden. Onbetaalde medewerkers (ondernemer, partner, gezinsleden) worden niet als werknemer gezien, tenzij er sprake is van een dienstverband (o.a. directeur/groootaandeelhouder van de BV en zijn echtgenote).

Attributen:

- * identificatie werknemer
- v familienaam
- v voorletters
- o titulatuur
- v adres
- v woonplaats
- o telefoonnummer
- o (post)bankrekeningnummer
- o datum opname gegevens
- v fiscaal nummer
- v geboortedatum
- v geslacht
- v burgerlijke status
- v loonbelastingnummer

Entiteittypebeschrijving: Afgeleid Overzicht

Omschrijving: Een uit de financiële administratie afgeleid overzicht dat wordt bewaard, aan derden wordt verstrekt en/of een belangrijke plaats inneemt bij de evaluatie van het bedrijf.

Attributen:

- * identificatie
- * datum opstelling
- * gekozen verslaggevingsmodel (lay-out masker UMPIRE)
- o opsteller van het overzicht
- * tijdvak/tijdstip van het overzicht

Entiteittypebeschrijving: Overzichtsregel

Omschrijving: Een regel uit een afgeleid overzicht.

Attributen:

- * omschrijving
- o hoeveelheid
- o eenheid
- v bedrag
- o debet/credit
- o grootboekrekeningnummer

Entiteittype: Andere partij

Omschrijving: De partij waarmee een overeenkomst anders dan een arbeidscontract wordt gesloten en die zelf geen deel uitmaakt van de FAE. Vreemd personeel behoort hier niet toe. De fiscus wel.

Attributen:

- * identificatie
- v naam
- v straat + huisnummer
- v postcode + woonplaats
- o naam contactpersoon
- v telefoonnummer
- v (post)bankrekeningnummer
- o datum opname gegevens
- o afleveradres
- o afleverplaats
- o branchetype
- o te vorderen bedrag
- o datum toekenning status
- o gem. betaaltermijn

Bijlage 3 Attribootbeschrijvingen

<u>attribuut:</u>	dagboekidentificatie
van entiteittype:	boeking, boekingsregel, dagboekidentificatie
omschrijving:	nummer dat aangeeft uit welk dagboek een boeking afkomstig is
<u>attribuut:</u>	nummer boeking
van entiteittype:	boeking, boekingsregel
omschrijving:	volgnummer van de boeking
<u>attribuut:</u>	boekingsdatum
van entiteittype:	boeking
omschrijving:	datum waarop de boeking is gemaakt
domein:	datum
<u>attribuut:</u>	valutadatum
van entiteittype:	boeking
omschrijving:	datum waarop de boeking betrekking heeft (bijvoorbeeld valutadatum betaling, datum verbruik etc.)
domein:	datum
<u>attribuut:</u>	gebruikte omrekeningskoers vreemde valuta
van entiteittype:	boeking
omschrijving:	omrekeningskoers die de gebruikte waarde van 1 eenheid vreemde valuta in guldens geeft teneinde vreemde valuta om te rekenen in guldens
domein:	bedrag
<u>attribuut:</u>	begindatum looptijd geldigheid
van entiteittype:	boekingsregel
omschrijving:	datum die het begin van het tijdvak aangeeft waarop de boekingsregel betrekking heeft (bijvoorbeeld bij afschrijvingen of bij periodieke kostensoorten zoals energienota's)
domein:	datum
<u>attribuut:</u>	einddatum looptijd geldigheid
van entiteittype:	boekingsregel
omschrijving:	datum die het eind van het tijdvak aangeeft waarop de boekingsregel betrekking heeft
domein:	datum
<u>attribuut:</u>	hoeveelheid
van entiteittype:	boekingsregel, vast actief, overzichtsregel
omschrijving:	aantal fysieke eenheden
domein:	hoeveelheid
<u>attribuut:</u>	eenheid
van entiteittype:	boekingsregel, vast actief, waarderingsnorm, overzichtsregel
omschrijving:	eenheid waarin de hoeveelheid wordt gemeten (bijvoorbeeld gulden, m2, are etc.)
<u>attribuut:</u>	grootboekrekeningnummer
van entiteittype:	boekingsregel, overzichtsregel
omschrijving:	de code van een rekening uit het grootboek die wordt toegekend (zie voor toegestane waarden: GRAS)

attribuut: bedrag boekingsregel
 van entiteitstype: boekingsregel
 omschrijving: bedrag dat wordt geboekt
 domein: bedrag

attribuut: D/C
 van entiteitstype: boekingsregel, overzichtsregel
 omschrijving: omschrijving die aangeeft of het bedrag Debet (Ontvangst) of Credit (Uitgave) moet worden geboekt
 coderingsvoorstel: 1 postitie, alfanumeriek
 mogelijke attribuutwaarden: D=debet; C=credit

attribuut: omschrijving
 van entiteitstype: boekingsregel
 omschrijving: toelichting op de inhoud en het hoe en waarom van de boeking

attribuut: omschrijving dagboek
 van entiteitstype: dagboekidentificatie
 omschrijving: naam en toelichting op het dagboek

attribuut: grootboekrekeningnummer/subrekeningnummer
 van entiteitstype: dagboekidentificatie
 omschrijving: de vaste tegenboekingsrekeningnummer van het dagboek (bij kas- en bankboek verplicht)

attribuut: objectidentificatie
 van entiteitstype: vast actief
 omschrijving: het identificerende nummer van een vast actief (object)

attribuut: objectnaam
 van entiteitstype: vast actief
 omschrijving: naam van het object

attribuut: pachtersinvestering
 van entiteitstype: vast actief
 omschrijving: attribuut dat aangeeft of het object een pachtersinvestering (dat wil zeggen op andermans grond of in andermans gebouwen is gebouwd) is
 coderingsvoorstel: 1 postitie, alfanumeriek
 mogelijke attribuutwaarden: P=pachtersinvestering; N=geen pachtersinvestering

attribuut: aanschafdatum
 van entiteitstype: vast actief
 omschrijving: datum waarop het object is aangeschaft

attribuut: fiscale aanschafwaarde
 van entiteitstype: vast actief
 omschrijving: waarde die fiscaal gezien als aanschafwaarde wordt beschouwd (Kan, onder andere bij zelfbouw afwijken van de bedrijfseconomische aanschafwaarde)

attribuut: fiscaal afschrijvingspercentage
 van entiteitstype: vast actief
 omschrijving: percentage waarmee object voor fiscale verslaggeving wordt afgeschreven
 domein: percentage

<u>attribuut:</u>	fiscaal afschrijvingsstelsel
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	wijze (bijvoorbeeld percentage boekwaarde/percentage aanschafwaarde/annuïteiten) waarop object voor de fiscale verslaggeving wordt afgeschreven
<u>attribuut:</u>	begindatum fiscale afschrijving
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	datum die fiscaal gezien wordt aangemerkt als het begin van de afschrijving (dit is niet per definitie de aanschafdatum omdat het eerste gebruik van een machine in het volgende boekjaar kan liggen: bijvoorbeeld de aanschaf van een maaimachine in december)
<u>domein:</u>	datum
<u>attribuut:</u>	einddatum fiscale afschrijving
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	datum die fiscaal gezien wordt aangemerkt als het einde van de afschrijving (veelal de datum van buitengebruikstelling)
<u>domein:</u>	datum
<u>attribuut:</u>	datum laatst plaats gevonden fiscale afschrijving
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	datum die het einde van het tijdvak aangeeft waarover de laatste afschrijving heeft plaatsgevonden
<u>domein:</u>	datum
<u>attribuut:</u>	fiscale restwaarde
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	bedrag dat aangeeft welke waarde het object naar verwachting zal hebben wanneer het te zijner tijd buiten gebruik wordt gesteld
<u>domein:</u>	bedrag
<u>attribuut:</u>	fiscale levensduur
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	aantal jaren waarin het object naar verwachting zal worden afgeschreven voor de fiscale verslaggeving
<u>attribuut:</u>	cumulatieve fiscale afschrijving
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	het totaal van de volgens de fiscale regels afgeschreven bedragen
<u>domein:</u>	bedrag
<u>attribuut:</u>	fiscale vervangingsreserve (toegerekend bij aankoop)
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	de vervangingsreserve die, als resultaat van een boekwinst op een eerder afgestoten object met een vergelijkbare functie binnen de onderneming, wordt toegerekend aan dit object
<u>domein:</u>	bedrag
<u>attribuut:</u>	objectidentificatie ingeruild object
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	de identificatie van een bij de aanschaf ingeruild object
<u>attribuut:</u>	objectidentificatie groot onderhoud
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	de identificatie van het object waarop groot onderhoud betrekking heeft (alleen wanneer deze entiteit dit object groot onderhoud is)

<u>attribuut:</u>	bedrijfseconomische aanschafwaarde
van entiteittype:	vast actief
omschrijving:	percentage waarmee object voor bedrijfseconomische verslaggeving wordt afgeschreven
domein:	percentage

<u>attribuut:</u>	bedrijfseconomisch afschrijvingsstelsel
van entiteittype:	vast actief
omschrijving:	wijze (bijvoorbeeld percentage boekwaarde/percentage aanschafwaarde/annuïteiten) waarop object voor de bedrijfseconomische verslaggeving wordt afgeschreven

<u>attribuut:</u>	begindatum bedrijfseconomische afschrijving
van entiteittype:	vast actief
omschrijving:	datum die bedrijfseconomisch gezien wordt aangemerkt als het begin van de afschrijving (dit is niet per definitie de aanschafdatum omdat het eerste gebruik van een machine in het volgende boekjaar kan liggen: bijvoorbeeld de aanschaf van een maaimachine in december)
domein:	datum

<u>attribuut:</u>	einddatum bedrijfseconomische afschrijving
van entiteittype:	vast actief
omschrijving:	datum die bedrijfseconomisch gezien wordt aangemerkt als het einde van de afschrijving (veelal de datum van buitengebruikstelling)
domein:	datum

<u>attribuut:</u>	datum laatst plaatsgevonden bedrijfseconomische afschrijving
van entiteittype:	vast actief
omschrijving:	datum die het einde van het tijdvak aangeeft waarover de laatste afschrijving heeft plaatsgevonden
domein:	datum

<u>attribuut:</u>	bedrijfseconomische restwaarde
van entiteittype:	vast actief
omschrijving:	bedrag dat aangeeft welke waarde het object naar verwachting zal hebben wanneer het te zijner tijd buiten gebruik wordt gesteld
domein:	bedrag

<u>attribuut:</u>	bedrijfseconomische levensduur
van entiteittype:	vast actief
omschrijving:	aantal jaren dat het object naar verwachting zal worden gebruikt

<u>attribuut:</u>	cumulatieve bedrijfseconomische afschrijving over de aanschafwaarde
van entiteittype:	vast actief
omschrijving:	het totaal van de volgens de bedrijfseconomische regels afgeschreven bedragen over de aanschafwaarde (incl. eventuele aanwas/aanfok)
domein:	bedrag

<u>attribuut:</u>	cumulatieve bedrijfseconomische afschrijving over de herwaardering
van entiteittype:	vast actief
omschrijving:	het totaal van de volgens de bedrijfseconomische regels afgeschreven bedragen over de herwaardering
domein:	bedrag

<u>attribuut:</u>	datum laatst plaatsgevonden herwaardering
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	datum die het einde van het tijdvak aangeeft waarover de laatste herwaardering heeft plaatsgevonden
<u>domein:</u>	datum
<u>attribuut:</u>	cumulatieve herwaardering
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	totaal van de volgens bedrijfseconomische regels gedane herwaarderingen
<u>domein:</u>	bedrag
<u>attribuut:</u>	datum laatst plaatsgevonden fiscale aanwas/aanfok
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	datum die het einde van het tijdvak aangeeft waarover de laatste aanwas/aanfok voor de fiscale verslaggeving heeft plaatsgevonden
<u>domein:</u>	datum
<u>attribuut:</u>	cumulatieve fiscale aanwas/aanfok
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	het totaal van de volgens fiscale regels plaatsgevonden aanwas/aanfok
<u>domein:</u>	bedrag
<u>attribuut:</u>	datum laatst plaatsgevonden bedrijfseconomische aanwas/aanfok
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	datum die het einde van het tijdvak aangeeft waarover de laatste aanwas/aanfok voor de bedrijfseconomische verslaggeving heeft plaatsgevonden
<u>domein:</u>	datum
<u>attribuut:</u>	cumulatieve bedrijfseconomische aanwas/aanfok
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	het totaal van de volgens bedrijfseconomische regels gedane aanwas/aanfok
<u>domein:</u>	bedrag
<u>attribuut:</u>	verkoopprijs
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	bedrag waartegen het object is verkocht
<u>domein:</u>	bedrag
<u>attribuut:</u>	verkoopdatum
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	datum waarop het object is verkocht
<u>domein:</u>	datum
<u>attribuut:</u>	datum buitengebruikstelling
<u>van entiteittype:</u>	vast actief
<u>omschrijving:</u>	datum waarop het object buiten gebruik is gesteld
<u>domein:</u>	datum
<u>attribuut:</u>	korte omschrijving
<u>van entiteittype:</u>	grootboekrekeningomschrijving
<u>omschrijving:</u>	omschrijving van het grootboekrekeningnummer (naam van de rekening, voor uniforme namen zie GRAS)

<u>attribuut:</u>	uitgebreide omschrijving (in toelichting)
van entiteittype:	grootboekrekeningomschrijving
omschrijving:	toelichtende omschrijving met daarin de datadefinitie van het grootboekrekeningnummer
 <u>attribuut:</u>	 mnemonische code
van entiteittype:	grootboekrekeningomschrijving
omschrijving:	alfanumerieke afkorting van de naam van de rekening (bijvoorbeeld hh=huishoudgeld)
 <u>attribuut:</u>	 openingsdatum
van entiteittype:	grootboekrekeningomschrijving
omschrijving:	datum met ingang waarvan grootboekrekeningnummer is toegestaan, datum heeft dezelfde dimensie als valutadatum boekingsregel (en niet als boekingsdatum)
domein:	datum
 <u>attribuut:</u>	 sluitingsdatum
van entiteittype:	grootboekrekeningomschrijving
omschrijving:	datum met ingang waarvan grootboekrekeningnummer is vervallen
domein:	datum
 <u>attribuut:</u>	 familienaam
van entiteittype:	kind, partner, ondernemer, werknemer
omschrijving:	achternaam met bijbehorende voorvoegsels
 <u>attribuut:</u>	 fiscaal nummer
van entiteittype:	kind, partner, ondernemer, werknemer, fiscaal juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	door de fiscus toegekend administratienummer
 <u>attribuut:</u>	 voornamen
van entiteittype:	kind, partner, ondernemer
omschrijving:	voornaam conform de inschrijving bij de burgerlijke stand (doopnamen)
 <u>attribuut:</u>	 voorletters
van entiteittype:	kind, partner, ondernemer, werknemer
omschrijving:	officiële voorletters, gescheiden door punten
 <u>attribuut:</u>	 roepnaam
van entiteittype:	kind, partner, ondernemer
omschrijving:	voornaam die bij aanspreken wordt gebruikt
 <u>attribuut:</u>	 titulatuur
van entiteittype:	kind, partner, ondernemer, werknemer
omschrijving:	titels
 <u>attribuut:</u>	 geboortedatum
van entiteittype:	kind, partner, ondernemer, werknemer
omschrijving:	datum waarop persoon is geboren
domein:	datum
 <u>attribuut:</u>	 geslacht
van entiteittype:	kind, partner, ondernemer werknemer
omschrijving:	geslacht
coderingsvoorstel:	1 positie alfanumeriek
mogelijke waarden:	M=mannelijk; V=vrouwelijk

<u>attribuut:</u>	burgerlijke status
van entiteittype:	kind, partner, ondernemer, werknemer
omschrijving:	attribuut dat aangeeft of persoon op dit moment al dan niet gehuwd is, c.q. duurzaam samen woont
mogelijke waarden:	H=gehuwd; S=woont duurzaam samen; G=geen van beide
 <u>attribuut:</u>	 tijdstip vastlegging
van entiteittype:	kind, partner, ondernemer, werknemer
omschrijving:	datum waarop de gegevens voor het laatst gecontroleerd zijn
domein:	datum
 <u>attribuut:</u>	 geboorteplaats
van entiteittype:	kind, partner, ondernemer
omschrijving:	plaats waar persoon geboren is
 <u>attribuut:</u>	 nationaliteit
van entiteittype:	kind, partner, ondernemer
omschrijving:	nationaliteit
 <u>attribuut:</u>	 overlijdensdatum
van entiteittype:	kind, partner, ondernemer
omschrijving:	datum waarop persoon is overleden
domein:	datum
 <u>attribuut:</u>	 thuiswonend/uitwonend
van entiteittype:	kind
omschrijving:	attribuut dat aangeeft of kind thuis woont of uitwonend is
coderingsvoorstel:	alfanumeriek 1 positie
mogelijke waarden:	T=thuiswonend; U=uitwonend
 <u>attribuut:</u>	 code van de waarderingsnorm
van entiteittype:	waarderingsnorm
omschrijving:	code waarmee de waarderingsnorm wordt geïdentificeerd
 <u>attribuut:</u>	 verstrekker van de waarderingsnorm
van entiteittype:	waarderingsnorm
omschrijving:	instantie die de waarderingsnorm beheert en publiceert (bijvoorbeeld fiscus, LEI, PAGV etc.)
 <u>attribuut:</u>	 begindatum van de geldigheidsduur van de waarderingsnorm
van entiteittype:	waarderingsnorm
omschrijving:	datum waarop de geldigheid van de waarderingsnorm ingaat
domein:	datum
 <u>attribuut:</u>	 einddatum van de geldigheidsduur van de waarderingsnorm
van entiteittype:	waarderingsnorm
omschrijving:	datum waarop de geldigheid van de waarderingsnorm ophoudt
domein:	datum
 <u>attribuut:</u>	 datum vastlegging van de waarderingsnorm
van entiteittype:	waarderingsnorm
omschrijving:	datum waarop de waarderingsnorm wordt vastgelegd
domein:	datum
 <u>attribuut:</u>	 omschrijving van de waarderingsnorm
van entiteittype:	waarderingsnorm
omschrijving:	naam van de waarderingsnorm
 <u>attribuut:</u>	 inhoud van de waarderingsnorm
van entiteittype:	waarderingsnorm
omschrijving:	waarde (bedrag, hoeveelheid) van de waarderingsnorm

<u>attribuut:</u>	adres
van entiteittype:	partner, ondernemer, werknemer, bedrijf, fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	straatnaam en huisnummer
domein:	adres
<u>attribuut:</u>	woonplaats
van entiteittype:	partner, ondernemer, werknemer, bedrijf, fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	postcode en woonplaats
domein:	woonplaats
<u>attribuut:</u>	gemeente
van entiteittype:	ondernemer, partner, fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	gemeente waartoe de woonplaats behoort
<u>attribuut:</u>	telefoonnummer privé
van entiteittype:	ondernemer, partner, werknemer
omschrijving:	telefoonnummer van de ondernemer (huis-aansluiting)
<u>attribuut:</u>	postadres
van entiteittype:	ondernemer, partner, fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	adres waar de post besteld moet worden
domein:	adres
<u>attribuut:</u>	postcode + plaats postadres
van entiteittype:	ondernemer, partner, fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	postcode en woonplaats waar de post besteld moet worden
domein:	woonplaats
<u>attribuut:</u>	testament ja/nee
van entiteittype:	ondernemer, partner
omschrijving:	attribuut dat aangeeft of door de persoon een testament is gemaakt
coderingsvoorstel:	alfanumeriek, 1 positie
mogelijke waarden:	T=testament; N=geen testament
<u>attribuut:</u>	verzekeringsvorm ziektekosten
van entiteittype:	ondernemer, partner
omschrijving:	de wijze waarop de ondernemer verzekert is tegen ziektekosten
<u>attribuut:</u>	opleiding
van entiteittype:	partner, ondernemer
omschrijving:	de schoolopleiding die de persoon heeft genoten
<u>attribuut:</u>	datum huwelijk/aanvang samenlevingsvorm
van entiteittype:	partner
omschrijving:	datum waarop de laatste samenlevingsvorm is aangegaan of het laatste huwelijk is gesloten
domein:	datum
<u>attribuut:</u>	ontbindingsdatum huwelijk/samenlevingsvorm
van entiteittype:	partner
omschrijving:	datum waarop de samenlevingsvorm c.q. het huwelijk is ontbonden
domein:	datum
<u>attribuut:</u>	ontbindingsreden
van entiteittype:	partner
omschrijving:	reden van ontbinding van het huwelijk c.q. samenlevingsvorm

<u>attribuut:</u>	aantal kinderen
<u>van entiteittype:</u>	partner
<u>omschrijving:</u>	aantal kinderen van de partner, ongeacht de vader
 <u>attribuut:</u>	 huwelijkse voorwaarden/samenlevingscontract
<u>van entiteittype:</u>	partner
<u>omschrijving:</u>	attribuut dat aangeeft of huwelijkse voorwaarden of een samenlevingscontract is gemaakt
 <u>attribuut:</u>	 alimentatieverplichting
<u>van entiteittype:</u>	partner
<u>omschrijving:</u>	toelichting op de alimentatieverplichting
 <u>attribuut:</u>	 naam
<u>van entiteittype:</u>	bedrijf
<u>omschrijving:</u>	naam van het bedrijf
 <u>attribuut:</u>	 telefoonnummer bedrijf
<u>van entiteittype:</u>	bedrijf
<u>omschrijving:</u>	telefoonnummer (bedrijfsaansluiting)
 <u>attribuut:</u>	 meitellingsnummer (STULM-nummer)
<u>van entiteittype:</u>	bedrijf
<u>omschrijving:</u>	identificerend nummer dat bij de meitelling door de STULM aan het bedrijf is toegekend. Als een bedrijf meerdere nummers heeft kan het desgewenst een keuze maken welke het als identificatie bij berichtenverkeer wil gebruiken
 <u>attribuut:</u>	 pvc-nummer
<u>van entiteittype:</u>	bedrijf
<u>omschrijving:</u>	nummer dat bedrijf is toegekend door de provinciale voedsel commissaris
 <u>attribuut:</u>	 pvs-nummer
<u>van entiteittype:</u>	bedrijf
<u>omschrijving:</u>	nummer dat bedrijf is toegekend door het produktschap voor siergewassen
 <u>attribuut:</u>	 bedrijfsactiviteiten
<u>van entiteittype:</u>	bedrijf
<u>omschrijving:</u>	activiteiten (produktierichtingen) die op het bedrijf voorkomen
 <u>attribuut:</u>	 bedrijfstype
<u>van entiteittype:</u>	bedrijf
<u>omschrijving:</u>	indeling van het bedrijf in een uniforme typologie van bedrijfsactiviteiten
<u>coderingsvoorstel:</u>	numeriek, 4 posities
<u>toegestane waarden:</u>	zie de NEG-typologie van het CBS
 <u>attribuut:</u>	 datum laatste controle
<u>van entiteittype:</u>	bedrijf
<u>omschrijving:</u>	datum waarop het proces controleren voor het laatst is uitgevoerd
<u>domein:</u>	datum
 <u>attribuut:</u>	 datum laatste update grootboekrekeningstelsel
<u>van entiteittype:</u>	bedrijf
<u>omschrijving:</u>	datum waarop voor het laatst wijzigingen zijn aangebracht in het grootboekrekeningschema
<u>domein:</u>	datum

<u>attribuut:</u>	identificatie
<u>van entiteittype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	attribuut waarmee de fiscaal-juridische ondernemingsvorm geïdentificeerd wordt
 <u>attribuut:</u>	 naam
<u>van entiteittype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	naam van de fiscaal-juridische ondernemingsvorm
 <u>attribuut:</u>	 telefoonnummer onderneming
<u>van entiteittype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	telefoonnummer waaronder de fiscaal-juridische ondernemingsvorm bereikbaar is
 <u>attribuut:</u>	 rechtsvorm
<u>van entiteittype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	rechtsvorm van de fiscaal-juridische ondernemingsvorm (bijvoorbeeld maatschap, persoonlijke onderneming, BV etc.)
 <u>attribuut:</u>	 gekozen verslaggevingsmodel balans
<u>van entiteittype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	verslaggevingsmodel(len) uit UMPIRE-rapport dat (die) gekozen is (zijn) voor het opstellen van de balans
 <u>attribuut:</u>	 gekozen verslaggevingsmodel winst- en verliesrekening
<u>van entiteittype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	verslaggevingsmodel(len) uit UMPIRE-rapport dat (die) gekozen is (zijn) voor het opstellen van de winst- en verliesrekening
 <u>attribuut:</u>	 gekozen verslaggevingsmodel SHBM
<u>van entiteittype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	verslaggevingsmodel(len) uit UMPIRE-rapport dat (die) gekozen is (zijn) voor het opstellen van de staat van herkomst en besteding van middelen
 <u>attribuut:</u>	 gekozen verslaggevingsmodel OVV
<u>van entiteittype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	verslaggevingsmodel(len) uit UMPIRE-rapport dat (die) gekozen is (zijn) voor het opstellen van het overzicht verloop vermogen
 <u>attribuut:</u>	 gekozen verslaggevingsmodel berekening ondernemersoverschot
<u>van entiteittype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	verslaggevingsmodel(len) uit UMPIRE-rapport dat (die) gekozen is (zijn) voor het opstellen van de berekening van het ondernemersoverschot
 <u>attribuut:</u>	 gekozen verslaggevingsmodel mutaties vaste activa
<u>van entiteittype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	verslaggevingsmodel(len) uit UMPIRE-rapport dat (die) gekozen is (zijn) voor het opstellen van het verslag met de mutaties vaste activa
 <u>attribuut:</u>	 gekozen verslaggevingsmodel liquiditeitsverslag
<u>van entiteittype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	verslaggevingsmodel(len) uit rapport liquiditeitsbeheer dat (die) gekozen is (zijn) voor het opstellen van het liquiditeitsverslag

<u>attribuut:</u>	volledige (statutaire) naam
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	de volledige naam van de onderneming; bij rechtspersonen conform de statuten/oprichtingsactie
<u>attribuut:</u>	oprichtingsdatum
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	datum waarop de onderneming officieel is opgericht
domein:	datum
<u>attribuut:</u>	beëindigingsdatum
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	datum waarop de onderneming officieel is beëindigd
domein:	datum
<u>attribuut:</u>	doel/bedrijfsomschrijving
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	omschrijving van het doel van de onderneming volgens de oprichtingsakte
<u>attribuut:</u>	fiscale oprichtingsdatum
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	datum waarop de onderneming fiscaal is gestart (alleen van toepassing voor rechtspersonen)
domein:	datum
<u>attribuut:</u>	stamrechtverplichting
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	de verplichtingen welke voortvloeien uit een overeenkomst waarbij de ene partij zich verplicht tot het verrichten van periodieke uitkeringen of verstrekkingen aan de andere partij tegen storting van een koopsom ineens. De verplichting ontstaat meestal bij inbreng in een BV, hetzij ter voorkoming van stakingswinst, hetzij ter voorkoming van belastingheffing in verband met verplichte opheffing van de in de zelfstandige onderneming gevormde F.O.R.
<u>attribuut:</u>	ingangsdatum stamrecht
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	datum waarop het stamrecht is ingegaan
domein:	datum
<u>attribuut:</u>	pensioenverplichting directeur
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	attribuut dat aangeeft of voor de directeur(en) een pensioenverplichting bestaat (alleen van toepassing voor NV en BV)
<u>attribuut:</u>	nummer handelsregister
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	nummer waaronder de onderneming in het handelsregister is ingeschreven (alleen van toepassing voor rechtspersonen)
<u>attribuut:</u>	vestigingsplaats kamer van koophandel
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	plaats waar de kamer van koophandel onder wiens gebied de onderneming ressorteert, gevestigd is
<u>attribuut:</u>	aantal firmanten
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	aantal firmanten van de onderneming

<u>attribuut:</u>	perfecte datum voor overeenkomst passeren bij notaris
<u>van entiteitstype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	het moment waarop de akte van oprichting door de notaris is ondertekend
<u>domein:</u>	datum
<u>attribuut:</u>	maatschappelijk kapitaal
<u>van entiteitstype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	het maatschappelijk kapitaal van de NV of de BV
<u>attribuut:</u>	aantal aandelen
<u>van entiteitstype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	het aantal aandelen dat door de NV of BV geplaatst is
<u>attribuut:</u>	geplaatst kapitaal
<u>van entiteitstype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	het door de NV of BV geplaatste kapitaal (nominale waarde)
<u>attribuut:</u>	gestort kapitaal
<u>van entiteitstype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	het door de aandeelhouders van de NV of BV gestorte kapitaal
<u>attribuut:</u>	jaarvergadering
<u>van entiteitstype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	de datum waarop de laatste jaarvergadering van de rechtspersoon gehouden is of wordt
<u>attribuut:</u>	stemovereenkomst
<u>van entiteitstype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	overeenkomst waarbij de aandeelhouder zich jegens mede-aandeelhouders of jegens een derde verbindt om zijn stem in de algemene vergadering van aandeelhouders op een bepaalde wijze uit te brengen.
<u>attribuut:</u>	statutaire vestigingsplaats
<u>van entiteitstype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	plaats waar de rechtspersoon volgens de statuten is gevestigd
<u>domein:</u>	plaats
<u>attribuut:</u>	aantal commissarissen
<u>van entiteitstype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	het aantal commissarissen van de NV of BV
<u>attribuut:</u>	aantal aandeelhouders
<u>van entiteitstype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	het aantal aandeelhouders in de NV of BV
<u>attribuut:</u>	aantal directeuren
<u>van entiteitstype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	het aantal directeuren in de NV of BV
<u>attribuut:</u>	belastingsinspectie
<u>van entiteitstype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	plaats van de belastinginspectie waaronder de onderneming ressorteert
<u>domein:</u>	plaats
<u>attribuut:</u>	(firma)nummer bij belastingdienst
<u>van entiteitstype:</u>	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
<u>omschrijving:</u>	nummer dat door de belastingdienst is toegekend

<u>attribuut:</u>	ondernemingsnummer loonbelasting
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	nummer dat door de belastingdienst is toegekend in het kader van de loonbelasting
 <u>attribuut:</u>	 bedrijfsvereniging
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	naam van de bedrijfsvereniging waaronder de onderneming res- sorteert
 <u>attribuut:</u>	 inschrijfnummer kamer van koophandel
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	nummer dat door de kamer van koophandel is toegekend
 <u>attribuut:</u>	 OB-nummer
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	nummer dat door de belastingdienst is toegekend in het kader van de omzetbelasting
 <u>attribuut:</u>	 stamnummer Vpb
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	nummer dat door de belastingdienst is toegekend in het kader van de vennootschapsbelasting
 <u>attribuut:</u>	 BTW-regime
van entiteittype:	fiscaal-juridische ondernemingsvorm
omschrijving:	attribuut dat aangeeft of het bedrijf verplicht of vrijwillig als ondernemer in het kader van de BTW wordt aangemerkt
 <u>attribuut:</u>	 identificatie
van entiteittype:	afgeleid overzicht
omschrijving:	attribuut dat een afgeleid overzicht identificeert
 <u>attribuut:</u>	 datum opstelling
van entiteittype:	afgeleid overzicht
omschrijving:	datum waarop het overzicht is opgesteld
domein:	datum
 <u>attribuut:</u>	 opsteller van het overzicht
van entiteittype:	afgeleid overzicht
omschrijving:	persoon/organisatie die het overzicht heeft opgesteld
 <u>attribuut:</u>	 gekozen verslaggevingsmodel (lay-out masker UMPIRE)
van entiteittype:	afgeleid overzicht
omschrijving:	verwijzing naar het UMPIRE-model dat de rekenregels voor de lay-out van het overzicht bevat
 <u>attribuut:</u>	 tijdvak/tijdstip van het overzicht
van entiteittype:	afgeleid overzicht
omschrijving:	aanduiding van het tijdvak waarover of het tijdstip waarop het overzicht betrekking heeft
 <u>attribuut:</u>	 omschrijving
van entiteittype:	overzichtsregel
omschrijving:	de tekst van een regel uit het afgeleide overzicht
 <u>attribuut:</u>	 bedrag
van entiteittype:	overzichtsregel
omschrijving:	het bedrag van een regel uit het afgeleide overzicht
domein:	bedrag

<u>attribuut:</u>	identificatie werknemer
van entiteittype:	werknemer
omschrijving:	attribuut dat de werknemer identificeert

<u>attribuut:</u>	(post)bankrekeningnummer
van entiteittype:	werknemer
omschrijving:	het (post)bankrekeningnummer van de werknemer

<u>attribuut:</u>	datum van opname gegevens
van entiteittype:	werknemer
omschrijving:	laatste datum waarop de gegevens zijn gecontroleerd

<u>attribuut:</u>	loonbelastingnummer
van entiteittype:	werknemer
omschrijving:	nummer dat werknemer krijgt voor de loonbelasting

Bijlage 4 Gemeenschappelijke attribuut- en domeinbeschrijvingen van takinformatiemodellen en TDM

Deze bijlage bevat de neerslag van een aantal afspraken tussen de verschillende informatiemodellen over de definitie van attributen die in meerdere modellen voorkomen. Deze afspraken zijn weergegeven als domeinbeschrijvingen waarnaar in de modellen kan worden verwezen. Daarnaast is afgesproken om voor numerieke coderingsvoorstellen de Fortran-notatie te gebruiken.

Domein:	Aantal
Omschrijving:	De kwantificering van de hoeveelheid
Coderingsvoorstel:	Numeriek/variabele lengte (alleen gehele getallen)

Domein:	Adres
Omschrijving:	Een aanduiding waar natuurlijke of rechtspersonen zijn gevestigd, in de regel straatnaam + huisnummer of: postbus + nummer
Coderingsvoorstel:	40 Posities/alfanumeriek

Domein:	Bankrekeningnummer
Omschrijving:	Het nummer van de bankrekening van een natuurlijk of rechtspersoon

Domein:	Bedrag
Omschrijving:	Een in een valuta uitgedrukt getal
Coderingsvoorstel:	12 posities/alfanumeriek waarvan: 1e positie: + of - teken (default: +) 11 posities/numeriek, 2 decimalen

Domein:	Dagaanduiding
Omschrijving:	De dag dat een bepaalde actie plaatsvindt, plaats zal vinden of plaats gevonden heeft, uitgedrukt in een jaar-, week- en dagaanduiding
Coderingsvoorstel:	numeriek/F7.0/(JJJJWWD)

Domein:	Datum
Omschrijving:	De dag dat een bepaalde actie plaatsvindt, plaats zal vinden of plaats gevonden heeft, uitgedrukt in jaar-, maand en dagaanduiding
Coderingsvoorstel:	numeriek/F8.0/(JJJJMMDD)

Domein:	Eenheid (synoniem: meeteenheid van hoeveelheid)
Omschrijving:	Maat waarmee fysieke hoeveelheid (via het attribuut "hoeveelheid") wordt gemeten
Coderingsvoorstel:	8 posities/alfanumeriek
waarden:	m/km/m2/ha/m3/liter/gram/kg/ton/st./uren/kWh/%/VEM/kg ds/etc.

Domein:	Grootboekcode
Omschrijving:	Een toegekend nummer aan een grootboekrekening
Coderingsvoorstel:	7 posities/numeriek
Conditiewaarde:	Zie TDM, Geuniformeerd Rekeningschema Agrarische Sector (GRAS)

Domein:	Hoeveelheid
Omschrijving:	Aantal fysieke eenheden
Coderingsvoorstel:	Numeriek/variabele lengte

Domein:	Identificatienummer
Omschrijving:	Het nummer waarmee personen binnen een bedrijf, en bedrijven of organisaties zelf worden gecodeerd
Coderingsvoorstel:	4 posities/natuurlijk getal

Domein:	Land
Omschrijving:	Een land aangeduid volgens de in het telexverkeer gebruikte codering
Coderingsvoorstel:	2 posities/alfanumeriek

Domein:	Naam
Omschrijving:	Een aanduiding ter herkenning (een naam waaronder de persoon, perceel, kavel gewasbeschermingsmiddel, artikel, etc. bekend staat)
Coderingsvoorstel:	40 posities/alfanumeriek

Domein:	Nummer
Omschrijving:	Een cijfermatige aanduiding voor de identificatie van een object, plan, etc. dat binnen het bedrijf uniek is
Coderingsvoorstel:	8 posities/alfanumeriek

Domein:	Omschrijving
Omschrijving:	Toelichting bij een bewerking, codering, gewas, object, etc.
Coderingsvoorstel:	30 posities/alfanumeriek

Domein:	Opmerking
Omschrijving:	Het zonodig vastleggen van enkele specifieke kenmerken bij de betreffende entiteit
Coderingsvoorstel:	80 posities/alfanumeriek

Domein:	Postcode
Omschrijving:	De door de Nederlandse PTT uitgegeven postcode
Coderingsvoorstel:	6 posities/alfanumeriek (waarvan eerste 4 numeriek en laatste 2 alfabetisch)

Domein:	Postgirorekeningnummer
Omschrijving:	Het nummer van de postgirorekening van een natuurlijke of rechtspersoon
Coderingsvoorstel:	7 posities/natuurlijk getal
Domein:	Prijs
Omschrijving:	De aanduiding van een bedrag per eenheid
Coderingsvoorstel:	11 posities/numeriek/F9.2
Domein:	Bedrag
Omschrijving:	Een in een valuta uitgedrukt getal
Coderingsvoorstel:	12 posities/alfanumeriek waarvan: 1e positie: + of - teken (default: +) 11 posities/numeriek, 2 decimalen
Domein:	Provincie
Omschrijving:	De provincie-aanduiding
Coderingsvoorstel:	3 posities/alfanumeriek
Domein:	Rekeningnummer
Omschrijving:	Het nummer van een rekening (bankrekeningnummer of postgirorekeningnummer)
Coderingsvoorstel:	9 posities/alfanumeriek
Conditiewaarde:	Bij postgiro-rekeningen is de eerste positie "p". Op veel bankrekeningnummers is modulo-11 controle van toepassing
Domein:	Telefoonnummer
Omschrijving:	Het door de PTT aan een natuurlijke of rechtspersoon uitgegeven telefoonnummer
Coderingsvoorstel:	13 posities/alfanumeriek (onderscheid tussen net- en abonneenummer middels "-")
Domein:	Tijd(stip)
Omschrijving:	Het moment dat men wenst vast te leggen met betrekking tot een gebeurtenis
Coderingsvoorstel:	6 posities/numeriek. De tijd wordt genoteerd in uren, minuten, seconden (HHMMSS)
Domein:	Uitslag
Omschrijving:	De kwalitatieve uitslag van een onderzoek
Coderingsvoorstel:	10 posities/alfanumeriek
Domein:	Valutasoort
Omschrijving:	Een aanduiding in welke munteenheid een bedrag vermeld is
Coderingsvoorstel:	4 posities/alfanumeriek (default: gulden)

Domein: Volgnummer

Omschrijving: Een toegekend nummer voor individuele herkenning
Coderingsvoorstel: 5 posities/numeriek

Domein: Weeknummer

Omschrijving: Het nummer van de week waarin een datum valt.
Weeknummer 1 is de week waarin minimaal 4 dagen van
het nieuwe kalenderjaar voorkomen waarbij de maan-
dag de eerste dag van de week is (week nummer 1 is
dus de week waarin de eerste donderdag van januari
valt). (NEN-ISO 2015) De week begint op maandag.
Coderingsvoorstel: 2 posities/numeriek/F2.0

Domein: Woonplaats

Omschrijving: Een aanduiding in welke plaats (excl. postcode) na-
tuurlijke of rechtspersonen zijn gevestigd
Coderingsvoorstel: 40 posities/alfanumeriek

Bijlage 5 Overzicht van alle TDM-processen

In deze bijlage wordt een overzicht gegeven van alle processen die in de gedetailleerde fase van het TDM zijn uitgewerkt. De nummering van de processen die tot nu toe - en ook in dit overzicht - is gehanteerd sluit aan op de nummering in het globale procesmodel. Omdat deze nummering bij de detaillering aan evenwichtigheid heeft ingeboet, bestaat het voornemen om na het afsluiten van de clusters 3, 4 en 5 met behulp van een in gebruik te nemen workbench de processen opnieuw te nummeren. Mogelijk zal daarbij ook de functie evaluatie, waarin op dit moment zowel boekhouden als analyse en diagnose zijn opgenomen, gesplitst worden in een functie boekhouden/opstellen verslagen en in een functie evaluatie/analyse en diagnose. Tegelijkertijd zullen met het oog op datacommunicatie de attributen dan van een uniek nummer worden voorzien.

- 11.2.a registreren overeengekomen betaling
- 11.2.b beheren van debiteuren
 - 11.2.b.1 beheren van facturen
 - 11.2.b.2 beheren van debiteuren
 - 11.2.b.3 afboeken van facturen
 - 11.2.b.4 ontvangen van een melding van de andere partij dat factuur (-regel) betwist wordt
 - 11.2.b.5 onderzoeken van een factuur-uitgaand die door de andere partij wordt betwist
- 11.3.a factuur ontvangen en controleren
 - 11.3.a.1 ontvangen van een factuur(-inkomend)
 - 11.3.a.2 controleren van de factuur(-inkomend)
 - 11.3.a.3 oplossen van problemen rond een betwiste factuur(-inkomend)
 - 11.3.a.4 maken van een pseudo-creditnota
 - 11.3.a.5 verrekenen van factuur-inkomend met creditnota
- 11.3.b aanmaken van factuur-uitgaand (inclusief creditnota)
- 11.3.c betalen
 - 11.3.c.1 betalen per bank
 - 11.3.c.1.1 betalen per bank via betaalopdracht
 - 11.3.c.1.2 betalen per bank via automatisch betalen
 - 11.3.c.2 vastleggen/controleren bankbetalingen
 - 11.3.c.3 betalen per kas en vastleggen/controleren kasbetalingen
- 11.3.d innen
 - 11.3.d.1 ontvangen van gelden per kas of bank en het vastleggen/controleren van deze ontvangsten
- 12.1.a opzetten administratieve organisatie
 - 12.1.a.1 inventariseren onderdelen FAE
 - 12.1.a.2 kiezen uit verslaggevingsopties
 - 12.1.a.3 kiezen bij te houden registraties en gegevensverzamelingen
 - 12.1.a.4 opzetten en onderhouden grootboekrekeningstelsel
- 12.1.b onderhouden waarderingsnormen en stamgegevens
 - 12.1.b.1 onderhouden waarderingsnormen
 - 12.1.b.2 onderhouden stamgegevens werknemer, andere partij
 - 12.1.b.3 onderhouden stamgegevens vaste activa
- 12.1.c inboeken in de financiële administratie
 - 12.1.c.1 inboeken van betalingsverkeer
 - 12.1.c.1.1 inboeken van betalingen/ontvangsten
 - 12.1.c.1.2 inboeken van gelden onderweg (betaalopdrachten)
 - 12.1.c.2 inboeken van voorraadadministratie
 - 12.1.c.3 inboeken van inkopen
 - 12.1.c.3.1 inboeken van inkoopbestellingen
 - 12.1.c.3.2 inboeken van ontvangst goederen en diensten
 - 12.1.c.3.3 inboeken van factuurontvangst

- 12.1.c.4 inboeken van verkopen
 - 12.1.c.4.1 inboeken van verkooporder
 - 12.1.c.4.2 inboeken van afleveren goederen en diensten
 - 12.1.c.4.3 inboeken van factuurverzending
 - 12.1.c.4.4 inboeken van factuurontvangst
- 12.1.c.5 inboeken van verbruik (incl. sterfte)
- 12.1.c.6 inboeken van produktie (incl. aanfok en aanwas)
- 12.1.c.7 inboeken van intern verkeer
- 12.1.c.8 inboeken van privé-inbreng en -verbruik
 - 12.2.c.8.1 inboeken van privé-inbreng van goederen en diensten
 - 12.1.c.8.2 inboeken van privé-verbruik van gereed produkt, grondstoffen en diensten
- 12.1.c.9 inboeken van periodieke posten
 - 12.1.c.9.1 berekenen en inboeken van afschrijving
 - c.9.1.1 -van fiscale afschrijving
 - c.9.1.2 -van bedrijfseconomische afschrijving
 - 12.1.c.9.2 berekenen en inboeken van herwaardering
 - 12.1.c.9.3 berekenen en inboeken van berekende rente
 - 12.1.c.9.4 berekenen en inboeken van berekende pacht
 - c.9.4.1 - als correctie voor (te) lage familie-pacht
 - c.9.4.2 - voor waardering op pachtbasis
 - 12.1.c.9.5 berekenen en inboeken van berekende arbeidskosten
- 12.1.c.10 inboeken van toerekening aan kostendragers
- 12.1.c.11 inboeken van overige posten
 - 12.1.c.11.1 inboeken van beginbalans
 - 12.1.c.11.2 maken van correcties op boekingen die niet meer gewijzigd mogen worden
- (12.1.d vervallen)
- 12.1.e waarden
- 12.1.f inventariseren
 - 12.1.f.1 opstellen objectlijst
 - 12.1.f.1.1 bepalen te inventariseren objecten
 - 12.1.f.1.2 vaststellen objecten voor technische administratie
 - 12.1.f.2 fysiek inventariseren
 - 12.1.f.2.1 waarnemen en registreren
 - 12.1.f.2.2 bepalen kwaliteit
 - 12.1.f.3 administratief inventariseren
 - 12.1.f.3.1 bepalen administratieve voorraad
 - 12.1.f.3.2 bepalen mate van courantheid
 - 12.1.f.4 completeren inventarisatie fysiek-administratief
 - 12.1.f.4.1 vergelijken fysiek/administratief
 - 12.1.f.4.2 bepalen voorraad op balansdatum
 - 12.1.f.5 completeren inventarisatie technisch/administratief
 - 12.1.f.5.1 vergelijken technisch/administratief
 - 12.1.f.5.2 bepalen voorraad op balansdatum
- 12.1.g controleren
- (12.1.h vervallen)
- 12.2 opstellen verslagen (voor een indeling naar soorten verslagen, zie UMPIRE of de onderverdeling in het globale procesmodel)

LIJST VAN CONTRIBUANTEN

Commentaar op eerdere versies werd geleverd door:

De volgende leden van de klankbordgroep:

Ir. M.C. Geuze (Landbouwschap - COAL)
Ir. J.W. Visscher (SIVA)
Ir. H.P. Zwinkels (SITU)
Ir. G.T.M. Kok (SIVAK)
Ir. J. Doeksen (TAURUS)
Ing. H.A. Heslenfeld (SIPLU)
Ir. C.J.M. de Bekker (Rabobank)
Dr. ir. J.H. van Niejenhuis (LUW)
K. van Elsäcker AA (NOVAA)
Drs. F.A. van Schaik AA (NOVAA)
J. Vinke AA (NOVAA)
J.P. van der Moere (Agrarica)
Drs. R.P.M. van Schie (Ministerie van Landbouw)
Drs. G.G. van Leeuwen (Ministerie van Landbouw)
Dr. ir. L.C. Zachariasse (LEI)
Mr. P.H.F. Remie (VLB/NCB)
Drs. J.M. Mes (VLB)
Mevr. ir. J.M. Bierhuizen (SEV)
Drs. N.S.P. de Groot (LEI)

De volgende leden van de overleggroep VLB/LEI:

Drs. J.M. Mes (VLB)
Drs. A. Lievaart R.A. (VLB/HMVL)
Dr. ir. L.C. Zachariasse (LEI)
Ir. D. Meijaard (LEI)